

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Násilí mezi mladými páry

Bakalářská práce

Autor práce: Markéta Dostálová
Studijní program: Speciální pedagogika
Studijní obor: Speciální pedagogika-vychovatelství

Vedoucí práce: PhDr. Vlastimila Urbanová

Datum odevzdání práce: 3. 5. 2012

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou partnerského násilí mezi mladými páry. Sledovaným objektem jsou studenti ve věku 17-25 let v Pardubickém kraji.

Teoretická část je rozdělena do 3 okruhů. Úvod je věnován změnám ve společnosti po roce 1989 ve vztahu k partnerství. Další část se zabývá objasněním pojmu agrese a partnerské násilí, a přiblížením specifík těchto jevů. Poslední okruh je zaměřen na některé psychologické aspekty jedinců v období adolescence a rané dospělosti, na něž je orientováno výzkumné šetření.

V empirické části jsou vyhodnoceny výsledky. Je hodnocena informovanost respondentů a vliv mýtů o partnerství a partnerském násilí. Kvantitativní výzkum byl proveden metodou dotazování. Anonymní dotazník, byl rozdán mezi 119 respondentů a návratnost dotazníků činila 100 %.

Cílem práce bylo zjistit, jaký je současný stav informovanosti studentů v období adolescence a rané dospělosti, o problematice partnerského násilí. Dílčím cílem bylo objasnit, zda rodinné a společenské mýty, vztahující se k oblasti partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory těchto jedinců.

V souvislosti s cíli práce stanovená H_1 , která předpokládala, že dívky vykazují vyšší znalost o problematice partnerského násilí než chlapci, nebyla potvrzena. H_2 , která předpokládala, že jednotlivé rodinné mýty a společenské předsudky, týkající se partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory nadpolovičního počtu respondentů, též nebyla potvrzena.

Předpokládané využití této práce je především pro zvýšení informovanosti pedagogů, speciálních pedagogů, vychovatelů a dalších odborníků pracujících s dospívajícími jedinci, o násilí mezi mladými páry.

Abstrakt

The following thesis deals with the issue of intimate partner violence among young couples. The subject of study are students between ages 17 - 25 who live in the Pardubice district.

The theoretical part is divided into three parts. In the beginning it discusses the changes in society connected with relationships after 1989. In the next part, the concepts of aggression and intimate partner violence, and also specifics of these concepts, are clarified. Last part is focused on some of the psychological aspects of adolescents and individuals in early adult period who are subjected to the research investigation.

The empiric part discusses results of the research. It evaluates the respondents' awareness and the influence of the myths about partnership and the intimate partnership violence. The quantitative research was conducted through the method of questioning. The anonymous questionnaire was distributed to 119 respondents and return of the questionnaires was 100 %.

The aim of this thesis was to find out the current state of awareness about the issue of intimate partner violence among the students in adolescence and early adulthood period. A partial goal of the thesis was to clarify if the family and social myths related to the partnership and intimate partnership violence influence opinions of these individuals.

In relation to the aims of the thesis the set H_1 , which supposes that girls have greater knowledge about the issue of intimate partnership violence than boys, was not confirmed. H_2 , which supposed that individual family myths and social prejudices related to the partnership and intimate partnership violence influence opinions of more than half number of respondents, also was not confirmed.

The expected use of this thesis is designed mainly for raising the awareness of pedagogues, special pedagogues, tutors and other specialists who work with adolescents about violence among young couples.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval (a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 3. 5. 2012

.....

Markéta Dostálová

Poděkování

Tímto chci poděkovat vedoucí práce PhDr. Vlastimile Urbanové, za cenné rady a připomínky, které mi poskytovala během psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji Ing. Alexandru Popkovovi, Ph.D. za statistické ověření dat výzkumného šetření. V neposlední řadě děkuji mé rodině, která mě podporovala v průběhu studia.

Obsah

Úvod	8
1 Současný stav	10
1.1 Změny ve společnosti po r. 89 ve vztahu k partnerství.....	10
1.1.1 Hodnotový systém	10
1.1.2 Současná rodina.....	11
1.1.3 Demografie.....	14
1.2 Agrese a partnerské násilí.....	16
1.2.1 Agrese	16
1.2.1.1 Znaký agrese	16
1.2.1.2 Teorie agrese.....	17
1.2.1.3 Rizikové faktory.....	19
1.2.2 Partnerské násilí	20
1.2.2.1 Znaký partnerského násilí.....	21
1.2.2.2 Formy partnerského násilí	22
1.2.2.3 Prevence partnerského násilí	23
1.2.2.4 Rodinné a společenské mýty	24
1.3 Psychologické aspekty adolescence a rané dospělosti	27
1.3.1 Proměna emocionality	27
1.3.2 Vývoj identity a intimity	28
1.3.3 Vnímání morálních norem	29
2 Cíl práce a hypotézy	31
2.1 Cíle práce.....	31
2.2 Hypotézy	31
3 Metodika	32
3.1 Metodický postup.....	32
3.2 Charakteristika souboru.....	33
4 Výsledky	36
5 Diskuze	55

6 Závěr	61
7 Seznam použitých zdrojů.....	64
8 Klíčová slova.....	69
9 Přílohy	70

Úvod

Partnerské násilí zde bylo od nepaměti, ale teprve dnes stojí v popředí zájmu veřejnosti. Velká část populace si uvědomuje jeho zrádnost spočívající v tom, že nezná žádné hranice-geografické, společenské, kulturní či sociální. Přítomnost násilí a rostoucí strach z něj, jsou předmětem zájmu věd o člověku, k nimž patří i psychologie. Vývoj v této oblasti u nás nabírá pozitivní směr, o čem svědčí mnohé odborné i populární publikace, články, nově vznikající organizace, změny v legislativě. Oproti tomu efektivní prevence násilí, spočívající v ochraně a pomoci osobám hroženým násilím, tak i v terapii násilných osob, se nedá realizovat bez změny zakořeněného postoje společnosti k násilí všeho druhu. Ze zkušeností odborníků, kteří se touto problematikou zabývají, vyplývá, že ve společnosti stále přetrvává řada mýtů, které jsou překážkou v účinné pomoci obětem. Tyto stereotypy jsou velmi podporovány médii, jejichž záměrem často není ani tak přinést pravdivé informace, jako poskytnout lidem senzaci.

Práce je zaměřena na jedince v období adolescence a rané dospělosti právě ve vztahu k partnerskému násilí. Důvodem k volbě tématu bakalářské práce byla nejen aktuálnost dané tematiky, ale i skutečnost, že tento fenomén je v ČR podceňován. Téměř každý si toto období spojuje s romantikou a prvními láskami, snad nikomu se při slově rande, schůzky, nevybavují dvojice mladých lidí, kde jeden druhého bije, ponižuje, nadává mu, nutí ho k sexu. Ale i to, co na veřejnosti působí na první pohled jako intenzivní, romantická láska a jako oddanost, může být ve skutečnosti skrytý projev žárlivosti a kontroly. Období adolescence a rané dospělosti s sebou přináší jistá specifika. I z tohoto důvodu je vhodné analyzovat jedince v tomto období v případě partnerského násilí. Domnívám se, že zvláště v tomto období získané informace a aplikovaná prevence partnerského násilí, má přední význam pro jejich budoucí partnerský život i rozvoj osobnosti.

Teoretická část je orientována na tři vzájemně propojené okruhy. V úvodu práce se zabývám změnami ve společnosti, jež mohou skrytě poskytovat podněty pro partnerské násilí. Dotýkám se oblasti hektické doby, spojené s nervozitou a také novým trendům v oblasti partnerství a jejich negativních důsledků spojené s násilným

chováním. Rozsáhlejší část věnuji objasnění samotné podstaty agrese a problematice partnerského násilí-znakům, formám, prevenci tohoto typu násilí a mýtům souvisejících s tímto jevem. V neposlední řadě se zabírám psychologickými aspekty jedince v období adolescence a rané dospělosti, na něž je zaměřeno výzkumné šetření.

Praktická část metodou kvantitativního výzkumu za pomoci dotazníků, předložených studentům ve věku 17-25 let v Pardubickém kraji, objasní jaká je míra informovanosti respondentů a vlivu rodinných mýtů, vztahující se k partnerství a partnerskému násilí. Lze předpokládat, že v souvislosti se změnami společenských podmínek, kdy je partnerské násilí vnímáno jako celospolečenský problém, bude informovanost o tomto jevu mezi studenty vysoká. Avšak do jaké míry jsou tyto informace důvěryhodné a uplatnitelné v reálném životě?

1 Současný stav

1.1 Změny ve společnosti po r. 89 ve vztahu k partnerství

Všeobecné sdílení hodnot ve společnosti je výslednicí dlouhodobého historického, politicko-hospodářského vývoje, náboženských tradic a postojů. Rozpad socialistického státu, přinesl po roce 1989 zcela odlišný přístup k otázce lidských práv a svobodě jednotlivce. Postupně docházelo k výrazným změnám způsobu života, což nepochybně mělo zásadní vliv na posun životních hodnot (Centrum pro sociální a ekonomické strategie, 2002).

1.1.1 Hodnotový systém

Atraktivní kvalita života a maximální možnost seberealizace se markantním způsobem staly charakteristickými hodnotami pro společnost 21. století. Životní postoj, kdy se zážitek nesporně dostává na přední místo individuálního žebříčku jedince, označujeme jako hédonistický (Keller, 2011). Hlavní příčinu přeměny životního stylu orientovaný na konzum, jež se objevoval ve společnosti již v minulém století, shledává Lipotovský (Roubal, 2011) především v motivaci spotřeby. Dříve konzum a spotřeba byly považovány za původce společenského uznání a respektu. Motivací konzumu bylo posilování sociálního statusu jedince, jako možnost začlenění se v systému sociálních vztahů. Pro postmoderní společnost je spotřeba nejzásadnějším zdrojem slasti. Motiv respektu a tudíž vztahu k druhým lidem, se posouvá zcela do pozadí.

V marketingových strategiích už nefunguje jen nabídka zážitků, ale zážitků na míru. Trh velice svižně reaguje na výrazný nárůst jednotlivce, jenž se vymezuje z omezujících pout tradičních útvarů (Roubal, 2011). V tomto smyslu hovoří Keller (2011) o individualismu, jednom ze znaků rozpínání životního pole člověka jako individua. Smysl člověka se ustaluje na individuálním prožitku a svobodě, které nebrání individuálnímu uplatnění a uzavírání se vůči vnějším okolnostem. To vše, však vyvolává v jedinci pochyby jak se v sociální realitě orientovat, a jak v ní nalézt identitu.

Moderní individualizace se tak stává zdrojem hodnotové dezorientace. Winterhoff (2008) upozorňuje na problém budoucnosti moderního člověka, zahlceného nadměrným blahobytem, kdy vlivem stoupajícího egocentrismu a narcismu, hrozí jednotlivci nebezpečí trvalé regrese.

Aktuální podoba moderní společnosti je konsekvencí, mimo jiné, prudkého rozvoje nových informačních a komunikačních nástrojů. Společnost se ocitá ve světě ovládaném mediální technologií, kdy nemůžou být opomíjena rizika, která s sebou nesou. Média usnadňují komunikaci, spolupráci, podporují tvůrčí proces, ale jejich síla může být také využita k propagandě, útlaku a vyhrožování. Vliv násilných obsahů mediálních sdělení může mít fatální důsledky především na dítě, pro nějž je těžké dekodovat sdělení a lehce se nechá odpoutat od reálného života. Z tohoto důvodu se mediální scéna stává hrozbou pro společnost a je třeba snaha eliminovat její negativní důsledky (Rozsypalová, 2011).

1.1.2 Současná rodina

Dlouhou dobu mezi sociology a odborníky, zabývající se rodinou jako institucí, vládlo přesvědčení, že rodina je prototypem stability, neměnnosti a pevné uspořádanosti. Navzdory dynamickému vývoji moderní společnosti a revolučním změnám, které zasáhly všechny oblasti života, rodina odolávala transformačnímu tlaku modernizace a usuzovalo se, že tomu tak bude i nadále. Postupně však začalo docházet k alarmujícím demografickým změnám, které ohlašovaly, nikoli jen změnu postavení rodiny jako sociální instituce, ale i radikální převrat v jejím vnitřním systému (Možný, 2008).

Tradiční vícegenerační rodinu střídá dnešní nukleární rodina (rodiče a děti). Rodičovství přestává být údělem. Dítě je chápáno jako handicap brzdící seberealizaci a individualizaci. Trh si klade požadavky, které jsou nastaveny pro samostatného, svobodného jedince, jemuž jeho partnerské, manželské či rodinné vztahy nebrání v zajištění ekonomické existence (Možný, 2008). Přispívá k tomu i skutečnost že, podpora rodinného života je u nás neblaze nízká. Budování vlastní rodiny a s ním

spojená péče o děti, už dávno není považováno za smysluplné životní naplnění. Objevují se předsudky, jež naznačují, že matka v domácnosti ztrácí svoji hodnotu a její status se odráží od jejího placeného zaměstnání (Boháčová et al., 2011). Potůček (Centrum pro sociální a ekonomické strategie, 2002) navrhuje řešení této situace, které spočívá ve vytvoření široko obsáhlé rodinné politiky. Ta by poskytovala podporu rodině, nejen při jejím zakládání, ale zahrnovala by celou sféru rodinného života. Jedná se o opatření týkající se vzdělávání, socializace a dostupnosti trávení volného času dětí, opory a ochrany rodiny ve všech jejích funkcích, pomoci v souladu rodinných a pracovních rolí a další.

Jak již bylo zmíněno, rodina zaznamenala převrat i v jejím vnitřním uspořádání. Možný shrnuje příčiny zvratu do několika bodů (Možný, 2008):

»Jedním ze zásadních převratů byla legalizace předmanželského sexu, jež s sebou neodmyslitelně nesla legitimaci plození dětí, čemuž nebránil ani vynález antikoncepce, vytvářející stěnu mezi sexem a početím. Početí dítěte mimo manželství přestalo být něčím neobvyklým a počet tzv. nelegitimních dětí se začal stupňovat.

»Náboženská víra stmelovala dřívější tradiční rodinu a chránila ji před škodlivými vlivy společnosti. To však bylo úspěšně atakováno pojetím manželství jako občanské smlouvy. Přesvědčení: "Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj" přinášející záruku nezrušitelnosti svazku, se rozplynulo do vzduchu a nastoupil zcela nový element-láska založena na sexuální přitažlivosti jako podnět manželství. Následně roste počet rozvodů.

»Další charakteristický znak původního modelu rodiny bylo udržování majetkových statků i po generace. Což bylo zaručeno výběrem manžela rodiči, kteří zvažovali vhodnost partnera z hlediska zachování statusu rodiny. Nastupující hodnota svobodného výběru, která se však nemusela ztotožňovat s hodnotou odpovědnosti, minimalizovala vliv rodiny a poukázala na labilitu důležitosti rodinných majetků.

» Dříve výhradně uplatňovaný tzv. patriarchální model rodiny, v jehož čele stojí muž, již dnes není charakteristický pro současnou rodinu. Vlastní ambice a kariéra zapříčiňují zkrácení období věnované mateřství (Možný, 2008). Zvyšuje se nezávislost žen a růst

dvoukariérových manželství, která mají dopad na transformaci rozložení autority v rodině a vedou k redefinici tradiční mužské role (Buriánek, 2008).

Vlivem těchto viditelných jevů, se manželství jako instituce nachází v krizové fázi a nejspíše proto se mladé páry uchylují k alternativním formám rodinného a partnerského života. Zvyšuje se tolerance vůči novým formám, mezi které řadíme neoddaná soužití, singles, dobrovolnou bezdětnost, neúplné rodiny vznikem časté rozvodovosti, a v neposlední řadě homoparentální rodiny (Dudová, Vohlídalová, 2005).

Tento fenomén se stává předmětem úvah psychologů a dalších odborníků, o dopadech současných forem soužití na dítě. V souvislosti s provedenou studií Hetheringtona, bylo shledáno, že dívky vyrůstající v rodině bez otce nejsou často spokojeny se svými partnery a se svým sexuálním životem. Jejich vztah je často doprovázen obavami z opuštění, zrady a zklamání ze strany partnera/manžela. Negativní dopady této formy rodiny byly zjištěny i u chlapců, kteří v dospělosti vykazují strach ze selhání v intimních vztazích a překonávají pocit osamělosti (Kozlová, Tomanová; 2005). Co se týká homoparentálních rodin, nebylo potvrzeno, zda homosexualita rodičů má negativní vliv na vývoj dítěte. Děti vyrůstající v takové rodině se projevují vyšší citlivostí, tolerancí vůči lidským odlišnostem a jsou méně konfliktní. Problém může nastat, v situaci kdy se dítě stane terčem posměchu a začne se cítit znevýhodněn tím, že jeho rodič je "odlišný". Přestože u nás neproběhla legalizace adopce homosexuálními rodinami, děti v této formě soužití vyrůstají, a to s jedním biologickým rodičem, převážně s matkou (Sedláčková, 2011).

Přeměna rodiny nepochybně přinesla také posuny v pohledu na výchovu. Přestože odborníci přes výchovu dítěte, včetně profesora Matějčka, dokázali nezpochybnitelnou váhu domova, prosazuje se stále více tzv. model kolektivní výchovy. Dítě, které je předčasně zatížené kolektivem a tedy více odloučeno od rodiny se stává méně vyrovnaný a hůře se adaptuje na školní prostředí (Boháčová et al., 2011). Hlavní roli při socializaci dítěte přebírají hromadné sdělovací prostředky a vzdělávací instituce. V dnešním systému školství, kdy jsou děti rozděleny do věkově homogenních tříd, tak vznikají nespontánní vrstevnické skupiny, které společně s médii prezentují své vlastní hodnoty a vzorce chování (Možný, 2008). Výchova se začíná vymaňovat z tradičního

autoritativního konceptu. Rozpoutávají se horlivé diskuze o otázce tělesných trestů a rodiče se postupně více přiklánějí k volné výchově, která se již nejeví tak svázaně. Avšak příliš demokratická výchova, kdy rodič jedná se svým dítětem jako sobě rovným, nestaví mu žádné hranice, může být příčinou nedostatečné psychické zralosti dítěte, která se patrně odrazí nejenom v dospívání, ale i v jeho budoucím životě (Winterhoff, 2011).

1.1.3 Demografie

Poslední dvacetileté období zaznamenalo zcela nové tendence v demografickém chování české populace. Lze se domnívat, že současná společenská situace, která se odráží v charakteru životního standardu jednotlivce, způsobila nejen výrazné změny ve všech demografických ukazatelích, ale i zásadní posun v myšlení a chování lidí. Někteří demografové proto tento stav pokládají za období druhého demografického přechodu (Fialová, 2000).

Nejpatrnější změnou v demografickém chování, bylo snížení intenzity sňatečnosti. Tento trend je přisuzován otevření nových příležitostí, jež střídá uniformní způsob života-větší možnosti vzdělání, profesní kariéry, atraktivního trávení volného času a kontaktu se zahraničím. Přestože nějaké nevýhody této transformace nebyly z počátku známy, projevíly se následně ve finanční nedostupnosti bytů, růstu nezaměstnaných (převážně čerstvých absolventů škol), zvýšených nákladů na založení rodiny a výchovu potomků, a snížení podpory státu pro rodiny s dětmi (Fialová, 2000). Tyto okolnosti zřejmě stojí za viditelnou redukcí úrovně sňatečnosti a posunem sňatků do vyššího věku. Průměrný věk při prvním sňatku muže stoupl z 24,6 let na 32,2 let, u žen z 21,8 let na 29,4 let (Český statistický úřad, 2012).

Současně se snížila porodnost a prodloužilo se bezdětné období matky. Úhrnná plodnost (průměrný počet živě narozených dětí připadajících na jednu ženu v reprodukčním věku) se udržovala v 90. letech na úrovni kolem 2 dětí, do roku 2010 se však snížila jen na 1,49 dětí, což je pod hranicí prosté reprodukce. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte se v roce 1989 pohyboval okolo 22let, do roku 2010 se věk

matky prvorodičky zvedl na téměř 28 let. Vlivem posunu věku při prvním sňatku a častějšímu výskytu neoddaných soužití, progresivně začal růst počet mimomanželských dětí. Hodnota dětí narozených mimo manželství se v současné době blíží k 38,8 %, což je o více jak 30% oproti roku 1989 (Český statistický úřad, 2012).

Období po roce 1998, kdy vešla v platnost novela zákona o rodině č. 91/1998 Sb. upravující podmínky pro uskutečnění rozvodu, je provázeno stále rostoucím počtem rozpadajících se manželství. Výzkumy uvádějí nárůst rozvedených manželství o 13%. V současnosti tedy podíl rozvedených párů činí alarmujících 50%, to se ve společnosti projevuje přibýváním neúplných rodin. Rozšířila se intenzita rozvodovosti a zároveň se prodloužila délka manželství od jeho uzavření až po jeho rozpad. Průměrná délka trvání manželství se navýšila o necelých 2,5 roku. Nejvyšší míra rozvodovosti připadá na období 20 a více let uplynulých od uzavření sňatku (Klufová, 2008; Český statistický úřad 2012).

Dalším znakem současného demografického chování je klesající počet interrupcí. Tato skutečnost je důsledkem rozšiřování hormonální antikoncepce a jiných druhů ochrany, a svědčí o její dostatečné informovanosti a dostupnosti. Se značným poklesem umělých potratů, lze předpokládat, že se u mladé generace začíná zvyšovat odpovědnost za sexuální chování (Fialová, 2000).

1.2 Agrese a partnerské násilí

1.2.1 Agrese

1.2.1.1 Znaky agrese

Agresivita je považována za komplexní fenomén, který je součástí přirozeného repertoáru chování. Tento jev je pojímán jako sklon k agresivnímu jednání, který se za určité situace může projevit. Jedná se o vrozené predispozice konat agresivně (Lovaš, 2010). Tyto dispozice se u populace individuálně liší, avšak v souvislosti s normou této populace, převládají u lidí průměrné předpoklady k agresivnímu chování. Tendence k agresi jsou ovladatelné vůlí a lze je potlačit. Projev agresivity je důsledkem neakceptace určitých norem či poruchy autoregulace (Vágnerová, 2004). Psychologie rozlišuje agresivitu konstruktivní a agresivitu destruktivní. Konstruktivní agresivita označuje pozitivní formu agresivity, která zastává nezbytnou roli v procesu utváření individuální osobnosti. Během života se člověk učí pracovat s agresivními impulzy, a tím dochází k schopnosti sebezprosažení a současně k rozvoji osobnosti. Destruktivní agresivitu ilustrují úmysly způsobit poškození, ublížit. Intenzivní destruktivní agresivita je signálem vážného narušení vztahů jedince a v psychologii je pokládána za poruchu osobnosti (Čírtková, 2004).

Pojem agrese se užívá jako souhrnné označení pro různé formy chování a představuje aktuální projev agresivity. Z hlediska sociální patologie, lze agresi definovat jako omezování práv a narušování integrity sociálního okolí. Toto porušování sociálních norem probíhá v epizodách a s různou četností (Fischer, Škoda, 2009). Definování základních znaků agresivního jednání napomáhá odlišit agresi od jiných forem chování. Jednotným znakem shodný pro autory definic agrese, je poškození, ublížení, které může být provedeno ve formě:

- fyzického ublížení
- psychického ublížení
- poškození majetku oběti (Lovaš, 2010).

Důležitým kritériem pro určení agrese je úmysl jednání, který se stává podstatnějším jevem než podoba následků agresivního činu. Agresivní chování tedy zahrnuje i nevykonané, částečné či neúspěšné záměrné poškození. Někteří autoři upřesňují, že agresor, který jedná s úmyslem poškodit, zároveň očekává, že svým chováním způsobí oběti negativní důsledky. Současně přijímaná definice navíc vyzdvihuje, že při agresivních aktech zpravidla dochází k porušení norem vztahující se na danou situaci (Lovaš, 2010).

1.2.1.2 Teorie agrese

Teorie agrese se snaží vysvětlit zejména zdroje agresivního chování. Existuje více teoretických koncepcí, které se liší svými východisky a hledisky. Přestože žádná z nich neposkytuje univerzální vysvětlení agrese, jsou relevantním poukázáním na důležité aspekty tohoto jevu (Čírtková, 2004).

- *Agrese jako vrozená pudová síla*

Teorie pudů chápe agresi jako vrozenou vnitřní sílu, která je součástí povahy člověka. Pojetí pudových složek a jejich významu v psychice člověka, se liší podle několika přístupů. Zakladatel psychoanalýzy Sigmund Freud vycházel z předpokladu, že zdrojem pudů je stav tělesného podráždění a cílem je odstranit toto podráždění, které se projevuje jako psychicky účinná síla (Lovaš, 2010). Agresi prezentoval jako projev vrozeného pudu smrti. Ten lze interpretovat jako tendenci k sebedestrukci, jež je ze sebezáchovných důvodů přesunutá směrem ven, proti ostatním (Poněšický, 2005). Konrad Lorenz na rozdíl od Freuda chápal agresi jako vrozený instinkt zajišťující přežití individua. Instinktem rozuměl, hromadění agresivní energie v organismu, která se při naplnění uvolňuje pomocí působení vhodného podnětu. Nahromadění energie v nepřítomnosti spouštěcího podnětu, způsobí uvolnění jinými náhodnými okolnostmi. Z tohoto hlediska si jedinec při nedostatečném množství podnětů k agresi, uměle vytváří konfliktní situace, při kterých dochází k ventilaci energie (Lovaš, 2010).

- *Agrese jako produkt učení*

Podle teorie sociálního učení, jejímž představitelem je A. Bandura, je agrese výsledkem pozorování a následného napodobování agresivního vzoru. Bandura upozorňuje, že samotné pozorování agrese nemusí nutně znamenat jeho vykonávání. Pravděpodobnost, že dojde k nápodobě agresivního vzorce, závisí na očekávání odměny. Pokud jedinec pozoruje, že vzor je za agresi obměněn, jsou u něj posíleny tendence nápodoby. V opačném případě, kdy jedinec pozoruje negativní důsledky pro agresivní model, nápodoba je u něj méně pravděpodobná. Výzkumy založené na teorii sociálního učení jsou důležité z hlediska dopadů, jaké má na děti násilí v médiích (Grahame, 2004).

- *Agrese jako důsledek frustrace*

Teorie frustrace a agrese navazuje na pojetí agrese Sigmunda Freuda. Agrese byla chápána jako vrozená pudová reakce na frustrující podněty, tedy podněty znemožňující dosáhnutí cíle. Frustrace uvolňuje agresivní pud, který je vyvolán vnějšími okolnostmi a je redukován agresivním jednáním. Podle původního modelu Dollarda je agrese vždy důsledkem frustrace a zároveň existence frustrace vždy vede k některé formě agrese. Tato teze však byla zpochybněna a postupně vyvrácena. Frustrační teorie byla shledána za platnou hlavně v případě aktuálních agresivních reakcí, nikoliv obecně (Grahame, 2004; Lovaš, 2010).

- *Humanistický koncept*

Erich Fromm (1997) rozlišuje dva různé druhy agrese. Benigní agresi prezentuje jako biologicky nutnou, sloužící k přežití jedince. Přibližuje ji jako obranný mechanismus zájmů a potřeb jedince. Uznává, že v lidech existuje i potenciálnost k maligní agresi a destrukci, jež nefunguje jako reakce na určitý podnět, ale sama se stává cílem a zdrojem uspokojení. Vystupňovanou variantou tohoto postoje je nekrofilie. Fromm ji definuje jako touhu ničit vše živé, a zájem o vše ovladatelné a stabilní, tedy neživé. Podotýká, že nekrofilně zaměřeni lidé nejsou schopni potřebné empatie.

- *Integrativní přístup*

V současné době je upřednostňován především komplexní přístup, který pracuje s dosavadními teoriemi a pokouší se syntetizovat jejich přínos. Zatímco dosavadní teoretické koncepce akcentují zejména vybrané dílčí momenty a neposkytují výklad

zahrnující celou oblast agrese, současný stav poznání je charakterizován koexistencí těchto teorií, které ve svém souhrnu poskytují ucelené vysvětlení agrese (Lovaš; 2004).

1.2.1.3 Rizikové faktory

Vlivem dosavadních výzkumů v oblasti agrese, které poukázali na multifaktoriálnost sklonů k agresi, se pozornost postupně posouvá od zkoumání příčin vyvolávající agresi, k podnětům ovlivňující její výskyt. Přestože faktory podporující agresi nejsou považovány za její bezprostřední příčinu a lze je hodnotit pouze jako dílčí, podmiňují, zda jedinec v určité situaci zareaguje agresivně či ne (Lovaš, 2010).

Vágnerová (2004) mezi ně řadí:

- *Biologické předpoklady*

Agrese je částečně řízena některými mozkovými oblastmi, jejichž odchylky způsobené nejenom genetikou, ale i poškozením centrální nervové soustavy, mohou zvyšovat riziko agresivního jednání. Význam pro zvýšené tendence k impulzivní agresivitě mají i změny v hladině některých hormonů. Vliv na agresivní jednání byl prokázán u vysoké hladiny testosteronu, mužského pohlavního hormonu (Vágnerová, 2004).

- *Psychické poruchy*

Agrese se může projevit jako typ poruchy chování u dětí vývojově nezralých a dětí s hyperkinetickým syndromem, který může přetrvávat až do mladé dospělosti. Jako další jev, podmiňující agresi je uváděna tzv. maskovaná deprese, která se vyskytuje častěji u chlapců a vyznačuje se silnými afektivními reakcemi na základě poruchy nálady. Též se objevuje agrese jako následek syndromu CAN (=dlouhodobé zanedbávání, zneužívání či týrání dítěte). Nelze opomenout agresivní jednání v důsledku užívání psychoaktivních látek (např. alkoholu), které odbourávají sociální zábrany (Říčan, Krejčířová a kol., 2006).

- *Rodina*

Rodina je nejvýznamnějším zdrojem primárních zkušeností. Rozvoj agresivních tendencí je závislý kromě jiného i na výchově. Nedůsledná výchova spojená s nátlakem rodičů je asociována s agresivním chováním. Základem prosociálního chování dítěte je

důsledná výchova s pevnými hranicemi, spojená s emoční podporou rodičů (Schusterová et al., 2010).

- *Sociální skupina*

Příslušnost k určité sociální skupině poskytuje jedinci skupinovou identitu, která podporuje jeho sebevědomí a sebejistotu, zároveň však redukuje některé složky individuality: mění jeho uvažování, citové prožívání. Jedinec přizpůsobuje své chování hodnotám a normám skupiny, které se mohou nacházet v rozporu s obecnými normami. Některé normativní systémy se vyznačují značnou tolerancí agresivního chování, někdy i zdůrazněním hodnoty násilného chování, které je chápáno jako žádoucí (Vágnerová, 2004).

- *Společnost*

Agrese a násilí zasahuje jak jednotlivce, tak i společnost jako celek. Významnou roli v souvislosti s agresí, zastává sociokulturní vzorec společnosti. Je odrazem předchozí historie, ale především současných vlivů, které rozšiřují hranici tolerance agresivního chování. V souvislosti s aktuálními podmínkami, jež jsou charakterizovány změnou hodnot, rozpadem různých skupinových vazeb a rostoucím důrazem na jedince, lze předpokládat další nárůst agrese (Vágnerová, 2004).

1.2.2 Partnerské násilí

Světová zdravotnická organizace definuje násilí jako: „*úmyslné použití či hrozba použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě, a to síly (moci), která má nebo s vysokou pravděpodobností bude mít za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti*“ (Haškovcová, 2004, str. 13). V této obecné rovině se násilí může vyskytovat v nejrůznějších oblastech společenského života. Násilí mezi partnery je jednou z nich (Haškovcová, 2004).

1.2.2.1 Znaky partnerského násilí

Problematika partnerského násilí se vzhledem ke své značné prevalenci dostává stále více do popředí zájmu veřejnosti (Haškovcová, 2004). V rámci Mezinárodního výzkumu násilí na ženách v roce 2003, bylo zjištěno, že 38% žen zažilo některou z forem násilí ze strany partnera/manžela. Statistiky nepopírají, že obětí se může stát kdokoliv bez ohledu na pohlaví, přesto ženy tvoří skupinu, která v počtu obětí razantně dominuje (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Násilí ve vztahu nezná ani věkové hranice. V roce 2004 byl proveden výzkum, který ukázal, že určitá forma násilí se vyskytuje ve třetině párů vysokoškolských studentů. Výsledky tohoto výzkumu poukázaly na to, že partnerské násilí není jenom záležitost manželských párů, jež pojí společný majetek, finance či děti, ale obětí se stávají i jedinci v období adolescence a rané dospělosti. Riziko násilí v mladých mileneckých párech spočívá ve stupňování násilí v mileneckém páru, ale i v rozvoji klasického domácího násilí, které postihuje všechny členy rodiny (Vaníčková, 2004).

Násilí mezi mladými mileneckými páry je definováno jako vztah, který je charakterizován tím, že v něm dochází ke zneužití moci či neodůvodněné kontrole jednoho partnera nad druhým, které může být vyhroceno do podoby tělesného, citového, nebo sexuálního násilí (Vaníčková, 2004).

Partnerské násilí je chápáno jako násilné chování v intimních vztazích, které se může odehrávat ve společné domácnosti, ale i v počátcích či po ukončení vztahu, kdy spolu partneři nebydlí. V obecné rovině je partnerské násilí pojímáno jako komponent domácího násilí. Přestože nebylo stanoveno jednotné kritérium pro určení násilí mezi partnery/manžely, které by bylo shodně užíváno, základním prvkem kvalifikování nějakého stavu jako partnerského násilí se staly tradiční znaky, jimiž se vyznačuje. Čírtková uvádí základní znaky společné pro domácí a partnerské násilí (Lovaš, 2010):

- výskyt násilných opakujících se aktů se stoupající intenzitou
- nerovnoměrné rozložení sil mezi násilnou a ohroženou osobou (Lovaš, 2010)

Partnerské násilí se odehrává mezi blízkými lidmi, mezi nimiž dochází k důmyslnému zneužívání moci, kterým je manipulováno chování druhého partnera.

Pachatel jedná promyšleně s jasnými cíly- získat moc, nadvládu a pocit vlastnictví nad obětí. Partnerský či rodinný vztah, kde zpravidla existují rozdíly mezi pohlavími po fyzické, rozumové i sociální stránce, se tak od počátku stává rizikovým faktorem pro zneužití pozice nejsilnějším členem (Špaténková a kol., 2004).

Charakteristickým rysem partnerského násilí, je jeho dynamika, popisována teorií cyklu násilí. K násilí nedochází permanentně a ochota oběti setrvat v násilném vztahu je udržována cyklickým střídáním fáze narůstání teze a fáze násilí, s obdobím klidu (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Cyklus násilí vede k rozvoji chování označovaného jako tzv. naučená bezradnost oběti. Tento jev, který se u oběti projevuje otupělostí, pasivitou či neschopností řešit situaci, bývá také označován jako syndrom bité ženy. Oběť se přizpůsobuje pravidlům partnera a často se u ní probouzí pocity viny. U osoby na které je pácháno dlouhodobé násilí, tak dochází k narušení psychického stavu a zkreslení vnímání mezilidských vztahů (Veselý, 2011; Novák, Drinocká, 2006).

1.2.2.2 Formy partnerského násilí

V deklaraci OSN o odstranění násilí na ženách, je násilí definováno jako: „*každý projev rodově podmíněného násilí, které má, nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo duševní újmu nebo utrpení žen, včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslné omezování svobody, a to ve veřejném nebo soukromém životě*“ (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, str. 10). Z této definice vyplývá, že se nejedná pouze o fyzické napadení, ale o kombinace různého násilného chování. (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Násilí v partnerském vztahu může mít podobu například tělesného týrání, znásilnění, vynucování sexuálního styku, vydírání, manipulativního chování, terorizování, bránění styku s rodinou či přáteli, bránění v telefonování, kontrolování, ekonomické závislosti, různých forem zanedbávání a jiné (Vaničková, 2004).

- *Fyzické násilí*

Fyzické násilí má řadu podob od kopání, bití, fackování, škrcení, pálení, ohrožování nožem či zbraní, až po odpírání základních životních potřeb (Haškovcová, 2004).

- *Psychické násilí*

Psychické násilí má nejčastěji podobu verbální agrese, tedy nadávek, urážek, zesměšňování, vyhrožování, příkazů, zákazů (Haškovcová, 2004). Lovaš vysvětluje psychické násilí: „*Ako psychologické zranenie (ublíženie) sa kvalifikuje poškodenie smerované proti intelektuálnym alebo mentálnym kapacitám jednotlivca, ktorého výsledkom je pozorovateľné oslabenie alebo zhoršenie schopnosti jednotlivca pôsobiť v kultúrne determinovanom rozsahu správania a výkonov*“ (Lovaš, 2010, str. 108).

- *Sexuální násilí*

Zahrnuje vynucování sexuálního kontaktu násilím, znásilnění, vyžadování sexuálních praktik proti vůli partnerky. Sexuální styk je často vyžadován agresorem po násilném útoku. Zatímco muž věří, že tím napraví svoje jednání, žena většinou ze strachu vyhoví, avšak může u ní dojít k znásobnění pocitu ponížení (Marvanová- Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

- *Ekonomické násilí*

Agresor využívá finanční zdroje k získání moci nad obětí. Oběť se tak stává na partnerovi materiálně závislá. Pachatel kontroluje její příjmy, zakazuje jí zaměstnání a přiděluje jí určitou částku peněz na příděl (Marvanová- Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

1.2.2.3 Prevence partnerského násilí

Nezastupitelnou úlohu v oblasti prevence násilí má jednoznačně primární rodina. Rodina působí na dítě od počátku jeho vývoje, tedy v době kdy je nejovlivnitelnější. Postoje, názory a zkušenosti, které dítě získá, poté uplatňuje ve svém budoucím životě. Studie prokazují, že dítě, které vyrůstá v rodině, v níž dochází k násilí, je vážně ohroženo, a to nejen samotnou aktuální situací v rodině, ale i jejími škodlivými důsledky na vývoj dítěte. Pro takové dítě je poté zcela přirozené, že ve svém budoucím

partnerském vztahu uplatňuje vzorce chování, které se ve své rodině naučilo, protože jsou první a tedy pevně ukotvené. Je podstatné, aby dítě vyrůstalo ve vhodném a klidném rodinném prostředí, kde dochází ke vštěpování adekvátních prostředků řešení konfliktních situací a k plnohodnotnému osobnostnímu rozvoji. Důležitou úlohu ve vztahu k partnerskému násilí zastupují rodiče, kteří nepodceňují vztahy svých dospívajících potomků a zvyšují jejich povědomí o partnerském násilí. Pro adolescenty, kteří poznávají, co to partnerský vztah znamená, může být velmi problematické rozpoznat hranice počínajících násilných praktik partnera. (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Nezastupitelné místo má také škola, prostředí, kde by nemělo být tolerováno násilí v jakékoli podobě. V rámci primární prevence je vhodné problematiku partnerského a domácího násilí, zařadit do vzdělávacích programů. V případě sekundární prevence, by učitelé měli být proškoleni, aby byli schopni studenta vyslechnout a poskytnout mu informace o návazné specifické pomoci. Proto je třeba mít vytvořenou síť spolupracujících profesionálů v místě, tak aby byla eventuelní pomoc poskytnuta rychle a účinně a předešlo se ohrožení oběti neprofesionálním přístupem (Hronová, 2009).

Nejdůležitějším preventivním bodem, je především informovanost. Nositelem informací je odborná veřejnost, kterou reprezentují lékaři, soudci, policisté, kurátoři, pracovníci sociálně-právní ochrany a všichni, kteří přichází s tímto jevem do styku. Nestátní neziskové organizace, pomáhající obětem násilí zastávají výraznou roli zejména v terciární prevenci, při odvrácení bezprostředního ohrožení oběti a podpoře při vyrovnávání se s traumatickými důsledky prožitého násilí (Veselý, 2011).

1.2.2.4 Rodinné a společenské mýty

Situace obětí partnerského násilí je mnohdy komplikována ambivalentním postojem veřejnosti, který zahrnuje soucit, ale zároveň i opovržení. Tento přístup okolí je do jisté míry způsoben řadou zakořeněných mýtů, které regulují vnímání a hodnocení

určitých jevů. Společnost tak zaujímá postoje, které bagatelizují násilné chování pachatele a vedou k prohlubující se viktimizaci oběti (Vágnerová, 2004).

- *Partnerské násilí je soukromá záležitost a zásahy okolí jsou nepřístojné.*

Rodina poskytuje pachateli adekvátní podmínky pro uplatňování násilí, právě protože je považována za uzavřenou jednotku, do které se nemůže vložit nikdo cizí. Vlivem dlouhodobého prožívání cyklu násilí je oběť zbavena schopnosti reagovat a intervence zvenčí je nezbytná. Pasivita okolí způsobuje prohlubování násilí a oddalování pomoci oběti (Špaténková a kol., 2004).

- *Partnerské násilí se odehrává jen v nižších socioekonomických vrstvách.*

Z odborných studií vyplývá, že k násilí mezi partnery/manželi dochází v celé společnosti bez ohledu na kulturní, společenské a materiální zázemí. Na jeho výskyt nemá vliv národnost, pohlaví, věk, vzdělání či náboženská víra. Taktéž se nejedná výlučně o záležitost heterosexuálních vztahů, ale objevuje se i ve vztazích partnerů homosexuální orientace (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

- *Pachatelé partnerského násilí jsou vždy psychicky narušení jedinci.*

Násilník může být agresivní jedinec trpící poruchou osobnosti, ale i vnitřně nejistý muž, který své napětí ventiluje v podobě manipulace a zastrašování partnerky, čímž si upevňuje svoji moc (Špaténková a kol., 2004). Hirigoyen (2002) přibližuje proces ovládnutí, kdy se agresor zmocňuje oběti, aby si jej přivlastnil, ale zároveň se obává, aby se mu oběť příliš nepřiblížila a nenarušila tak jeho dominantní postavení. „*Jedná se tedy o udržení druhého v závislostním nebo i majetnickém vztahu a tím o potvrzení vlastní neomezené moci*“ (Hirigoyen, 2002, str. 20).

- *Pachatel se chová násilně jen po požití alkoholu*

Alkohol funguje při vzniku partnerského násilí jako spouštěč k odstranění zábran a aktivizuje agresivní chování, avšak alkohol ani jiné okolnosti nejsou uznány jako opodstatněné důvody k páchání násilí. Agresoři mají tendence své chování omlouvat pitím a oběť věří, že vinu nese alkohol nikoli samotný partner (Špaténková a kol., 2004).

- *Muži jsou k násilnému jednání ženami vyprovokováni.*

Toto tvrzení funguje jako argument agresorů. Pachatelé násilí zdůvodňují své činy jako potrestání oběti za její nevhodné chování. Veškerou vinu přebírá oběť a agresor je zbaven odpovědnosti za své násilné jednání (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová 2008).

- *S oddaností a láskou může žena partnera změnit.*

V případě partnerského násilí se jedná o násilí opakující se, bez ohledu na chování oběti. Je zřejmé, že násilné jednání tkví v samotném agresorovi. Pokud partner přijme odpovědnost za své činy, může se změnit sám nebo s pomocí odborníků, v opačném případě v asymetrickém vztahu dochází pouze k přizpůsobení se tomuto jedinci, nikoliv jeho změně (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová 2008; Hronová, 2009).

- *Žárlivost je známkou lásky.*

Zdravý vztah je založen na vzájemné důvěře partnerů. Žárlivost je naproti tomu známkou nedostatečné důvěry či sebedůvěry. Jedinci páchající partnerské násilí se často vyznačují právě nízkým sebevědomím, kontrolujícím a majetnickým chováním (Hronová, 2009).

- *Žena by měla poslouchat svého partnera*

V klasické výchově jsou dívky vedeny k poslušnému a empatickému chování. Očekává se od nich, že se vždy přizpůsobí i navzdory svým pocitům a přáním. Dívka, která neumí říkat ne, není schopna stanovit si hranice a lehce se stává terčem manipulujícího muže (Stop násilí, 2007_b).

1.3 Psychologické aspekty adolescence a rané dospělosti

1.3.1 Proměna emocionality

Období dospívání, je z hlediska emocionálního vývoje, poměrně dlouhé období a v jednotlivých etapách jsou emocionální projevy odlišné. Zatímco jeho začátek je provázen zvýšenou emoční labilitou a impulzivitou, v období adolescence, kdy se dokončuje reprodukční zralost, dochází k postupnému odeznívání náladovosti. S postupným ustalováním emocionální stránky zároveň přibývají citové zážitky. Specifický význam získávají emoce související s erotickou sférou života, estetické city a mravní citění (Macek, 2003).

V souvislosti s průběhem změn emoční složky adolescenta, je třeba zdůraznit individuální typologické rozdíly, kulturní a sociální faktory, a styl výchovy, které většinou převládají nad rozdíly věkovými (Macek, 2003). Obecně lze, ale říci, že počátek tohoto období je spojen s emancipací od rodiny a rozšiřováním sociálních vztahů. V průběhu procesu odpoutávání se rodiny, dochází k řadě mechanismů, kterými se jedinec brání ztrátě dosavadních jistot, které rodina jedinci poskytovala. Přemístění citových vztahů je doprovázeno kritizováním, odmítáním něžností či přílišné kontroly rodičů a zveličeným zdůrazňováním rozdílů v chování, názorech a hodnotách jejich a jinými osobami, k nimž se nyní adolescent přiklání. Nekritické přijímání nových životních vzorů a cílů, probíhá postupně nebo naopak prudkými nepředvídanými výbuchy, charakterizovanými útoky k novým zdánlivě ideálnějšími vztahům. Přestože proces odpoutávání se od rodiny přináší tyto obtíže, je nutný z hlediska seberozvoje (Farková, 2009).

Raná (časná) dospělost je přechodné období mezi adolescencí a plnou dospělostí a zahrnuje dobu zhruba od 20 do 25 let (Langmeier, Krejčířová, 2006) V průběhu rané dospělosti dochází k harmonizaci emočního prožívání. Postupně klesá emoční labilita, charakteristická pro období adolescence a naopak plynule narůstá diferenciací emočních prožitků. Mladý dospělý vstupuje do různých situací a vztahů, bez ohledu na jejich aktuální uspokojivost, s cílem získat potřebné emočních znalostí a zkušeností.

Přestože je toto experimentační chování spojeno s rizikem zklamání či jiných negativních emocí, napomáhá rozvoji emoční regulace, která přispívá k schopnosti zvládnutí, zpracování a následného sdílení pocitů. Jedinec v období mladé dospělosti, dovede své emoce lépe akceptovat a projevit v žádoucí míře, než v předchozím adolescentním období. Schopnost projevit své emoce a vcítit se do pocitů jiných lidí je součástí emoční inteligence. Její úroveň by měla v době mladé dospělosti dosahovat takového stupně, aby se jedinec orientoval ve svých pocitech a uměl je ovládat. Nezbytným prvkem emoční zralosti je citlivost a otevřenost k emocím jiných lidí, jako předpoklad navazování a udržování kladných vztahů (Vágnerová, 2007).

1.3.2 Vývoj identity a intimacy

Dosažení jasného a stabilního pocitu vlastní identity je neopominutelnou součástí vývoje dospívajícího. Hledání identity je aktivní proces zahrnující sebereflexi, sebepojetí a sebehodnocení (Langmeier, Krejčířová, 2006).

V rámci sebereflexe se mění vztahový rámec uvažování o sobě, založený na pocitu jedinečnosti a vlastní autonomie. Prohlubuje se sebeuvědomování v širším časovém horizontu, to znamená, že dochází k propojení vlastní minulosti, přítomnosti a budoucnosti. S častým přehodnocováním minulosti a zvýšenou orientací na budoucnost, stoupá významnost představ a přání jedince. Při kontaktu s novými sociálními zkušenostmi, často přichází konfrontace mezi ideální představou sebe samého a skutečností. Toto srovnání je ukazatelem sebepřijetí. Jsou-li ideální představy sebe samého dosažitelné, působí jako motivační prvek seberozvoje. Pokud však je ideální obraz individua v rozporu s realitou, objevuje se u adolescenta úzkost a pocit sebezklamání (Macek, 2003).

Sebepojetím se rozumí komplex znalostí a pocitů o vlastním já. Během dospívání je zapojeno do procesu regulace vlastního chování a prožívání, a tím se posiluje jeho stabilita. Vnímání svého chování a sociální srovnávání vede k sebehodnocení, jehož základem je uznání vlastní hodnoty a osobnostních charakteristik. Sebehodnocení se v průběhu dospívání mění. Zatímco pro pubescenta se

objektem sebehodnocení stává konkrétní jednání, u adolescenta se ohnisko sebehodnocení přesouvá komplexně na celou osobnost (Macek, 2003).

V období mladé dospělosti by měla být identita jedince natolik stabilní, aby odolala kritickému souběhu životních situací, které s sebou přináší další vývojové proměny. Přiměřený rozvoj identity je důležitou podmínkou pro dosažení intimity (Vágnerová, 2007). Intimita představuje základní komponent citového vztahu a je výsledkem cílevědomého úsilí. Selhání v této oblasti, tedy nenalezení intimity, způsobuje samotu (Farková, 2009). Nejdůležitější variantou intimního vztahu ve fázi rozvoje mladé dospělosti je partnerský vztah. V takovém vztahu individuální identita člověka ustupuje a do popředí se dostává tzv. párová identita. V případě, že intimita předchází završení rozvoje vlastní identity, je podstatné, aby tomuto nezralému jedinci poskytl nezbytnou oporu jeho partner. Rozvíjení intimních oblastí lidské osobnosti, pozitivně ovlivňuje schopnost porozumění ostatním lidem a přispívá k formování sebekognicí. Partnerský vztah poskytuje potřebné podněty k pochopení sebe sama i k realizaci osobního potenciálu (Vágnerová, 2007).

Potřeba kvalitního vztahu, spojený s perspektivou stability, přichází v návaznosti na emancipaci od původní rodiny. Partnerství pro jedince v období mladé dospělosti může představovat základ pro vytvoření nového zázemí rodinného profilu. Podmínkou kvalitního vztahu je výběr vhodného partnera. Tato volba je jistým odrazem pojetí sebe sama. V představách o budoucím partnerovi se prolíná aktuální sebehodnocení, uznání vlastních možností a předpokládaná atraktivita pro druhé. Každý z těchto elementů může být podceněn či naopak přeceněn, a neodpovídá tak realitě. Kromě jiných faktorů proniká do volby partnera i sociální zkušenost získaná v průběhu dětství ve své rodině (Vágnerová, 2007).

1.3.3 Vnímání morálních norem

Chápání mravních norem a hodnot, je považováno za klíčový aspekt socializace. Utváření morálky v období adolescence lze rozdělit na dva základy. Jedním je formování logického a abstraktního myšlení, které vede k teoretickým etickým úvahám

o spravedlnosti, dobru a zlu. Druhým základem jsou měnící se vztahy k nejbližšímu sociálnímu okolí, čímž dochází k uvědomění si hodnot těchto vztahů a k modifikaci pojetí péče a pomoci druhým (Macek, 2003).

Vývoj morálního usuzování se posouvá na postkonvenční úroveň, která je zvnitřněním a individualizovaným pojetím spravedlnosti a svobody založené na převzetí zodpovědnosti ze sebe samého. Jedinec přijímá základní normy a principy, zároveň je však striktně vyžaduje u druhých. Nepřijímá jakýkoliv kompromis, který vnímá jako polovičatost či pohodlnost. Mladiství jsou citliví na každý náznak nespravedlnosti, odsouzení i konvenční lži. (Farková, 2009). Kritičnost je, ale spíše uplatňována na okolí, než na jejich vlastním chování a rozhodování. Tento absolutismus morálky, se tak často stává zdrojem konfliktů s okolím, ale i zdrojem zklamání spojené se zážitkem neuskutečnitelnosti takto vyhraněného mravního ideálu. To může způsobit u adolescenta naprostou transformaci vnímání a uchýlení se projevům hrubého cynismu a bezohledného egocentrismu (Langmeier, Krejčířová, 2006).

V průběhu mladé dospělosti dochází k dosažení vyšší úrovně generalizace v oblasti morálního uvažování. Mladí lidé v tomto věku jsou sice orientováni na dodržování obecných principů, ale zároveň dovedou rozpoznat situace, kdy, by lpění na absolutní platnosti nějakého pravidla vedlo k bezpráví. Vztah k normám je, ale do jisté míry vázán současným očekáváním společnosti. Přechod z adolescence do dospělosti s sebou přináší vyšší nároky, které tlačí mladého jedince k postoji akceptující tyto nové společenské normy (Vágnerová, 2007).

Transformace postoje k normám se projevuje zájmem o druhé a jednáním v konkrétní situaci ve vztahu k určitým lidem. U mladého dospělého lze toto morální uvažování diferencovat do tří dimenzí, které jsou více než na věk, vázány na přijetí role dospělého a s ním související role další. První fázi je možné popsat jako ústup egocentričnosti, typickou pro adolescenci, a vzrůst zájmu o blízké lidi. V druhé fázi je kladen důraz na péči o jiné i na úkor osobních potřeb a zájmů. Tento jev je spojován zejména s počátkem partnerského soužití a následně s rolí rodiče. Ve třetí fázi se jedinec postupně vzdává sebeobětování a akceptuje své potřeby stejně, jako potřeby druhých. (Vágnerová, 2007).

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

Hlavním cílem bakalářské práce bylo, zjistit současný stav informovanosti studentů v období adolescence a rané dospělosti, o problematice partnerského násilí.

Jako dílčí cíl bylo stanoveno zjištění, zda rodinné a společenské mýty, vztahující se k oblasti partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory respondentů.

2.2 Hypotézy

H₁: Dívky vykazují vyšší znalost o problematice partnerského násilí než chlapci.

H₂: Jednotlivé rodinné mýty a společenské předsudky, týkající se partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory nadpolovičního počtu respondentů.

3 Metodika

3.1 Metodický postup

Pro provedení výzkumného šetření byl zvolen kvantitativní výzkum. Data byla získána metodou dotazování, za použití techniky standardizovaného dotazníku. Ke sběru dat byl použit anonymní dotazník, který byl předáván výběrovému vzorku.

Dotazník obsahuje 26 otázek sestavené tak, aby byly statisticky významné a ověřovaly stanovené hypotézy. Jedna otázka se setkala s častým nepochopením respondentů, proto byla při zpracovávání výsledků vyřazena. Dotazník zahrnuje otázky uzavřené a jednu otázku otevřenou jako doplňující. Kontrolní otázky jsou záměrně uspořádané. V úvodu jsou specifikovány pokyny k vyplnění dotazníku a taktéž jeho účel. Respondenti odpovídají na kladené otázky formou kroužkování, u některých otázek mají možnost více odpovědí.

Identifikační část dotazníku vymezuje: věk, pohlaví a sexuální orientaci respondentů. Další část je orientována na získání údajů o informovanosti probandů, týkající se partnerského násilí. Součástí tohoto úseku je také skupina otázek testující schopnosti respondentů aplikovat získané informace v reálném životě a ověření, tak důvěryhodnosti nejčastěji využívaných zdrojů. V poslední části jsou uvedeny otázky, vztahující se ke společenským a rodinným mýtům o partnerství a partnerském násilí.

V rámci výzkumu byly stanoveny 2 hypotézy. Hypotézu 1: „Dívky vykazují vyšší znalost o problematice partnerského násilí než chlapci“, lze ověřit na otázce 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 14. Hypotézu 2: „Jednotlivé rodinné mýty a společenské předsudky, týkající se partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory nadpolovičního počtu respondentů“, ověřuje otázka 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26.

Výzkum byl realizován v období od února do března roku 2012. Dotazníkové šetření probíhalo mezi studenty náhodně vybraných středních škol a jedné vysoké školy v rámci Pardubického kraje. Dotazníky byly po domluvě s vedením školy rozdány na začátku vyučovací hodiny. Studenti byli patřičně poučeni o anonymitě a dobrovolnosti vyplnění dotazníku. Při vyplňování formulářů, pedagog nebyl přítomen ve třídě, aby

nedošlo k ovlivnění studentů. Dotazníky studenti vkládali do neprůhledných obálek, ve kterých byly rozdány, aby byla zabezpečena anonymita.

3.2 Charakteristika souboru

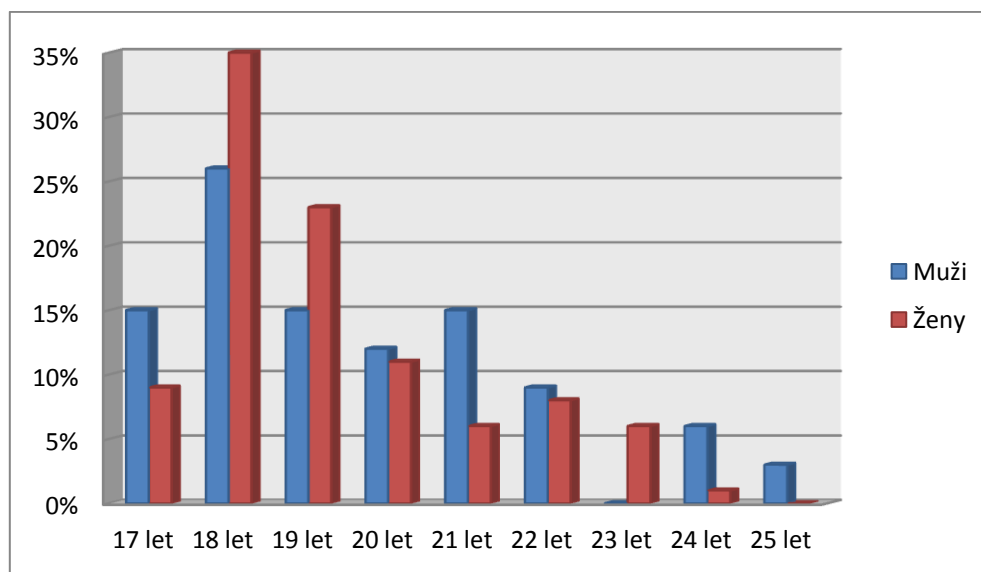
Základní soubor tvořily osoby v období adolescence a rané dospělosti v Pardubickém kraji. Cílovým souborem respondentů byli studenti třetího a čtvrtého ročníku středních škol a studenti vysoké školy v Pardubickém kraji.

Výzkumné šetření bylo realizováno u studentů: Střední školy zdravotnické a sociální v Chrudimi, SOŠ a SOU obchodu a služeb v Chrudimi, Gymnázia K. V. Raise v Hlinsku a Ekonomicko-správní fakulty Univerzity Pardubice.

Celkem bylo rozdáno 119 dotazníků. Po 100% návratnosti byly vyřazeny dotazníky s neúplnými odpověďmi a pro výzkum bylo použito 113 dotazníků.

Pro výběr respondentů bylo vymezeno jejich věkové rozmezí 17-25 let, které spadá do období adolescence a rané dospělosti. Graf 1 zobrazuje procentuální zastoupení respondentů u každé věkové kategorie. Největší celkové zastoupení měly věkové skupiny 18 a 19 let (18 let ve 33 % a 19 let ve 20 %).

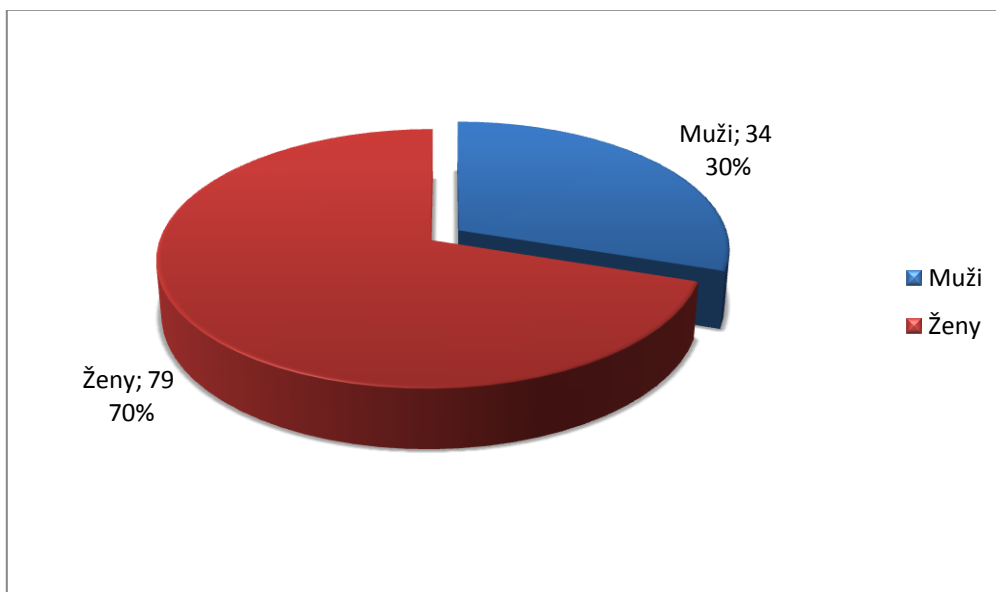
Graf 1: Zastoupení respondentů dle věku

Zdroj: Vlastní výzkum

Vzhledem k tématice výzkumu bylo určujícím znakem výběrového vzorku respondentů jejich pohlaví. V rámci dotazníkového výzkumu, dotazníky vyplnilo z celkového počtu 113 respondentů (100 %), 34 mužů (30%) a 79 žen (70%).

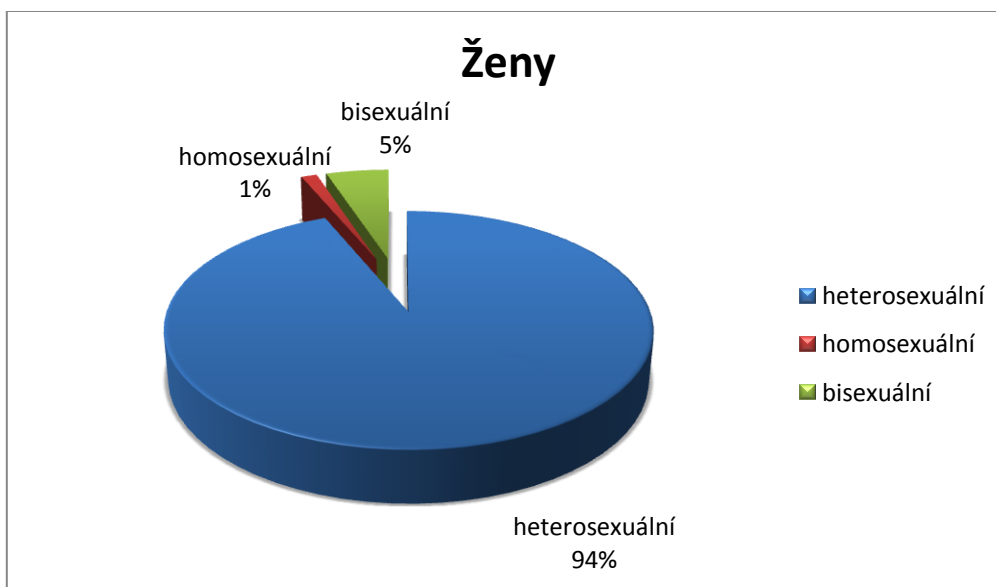
Graf 2: Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

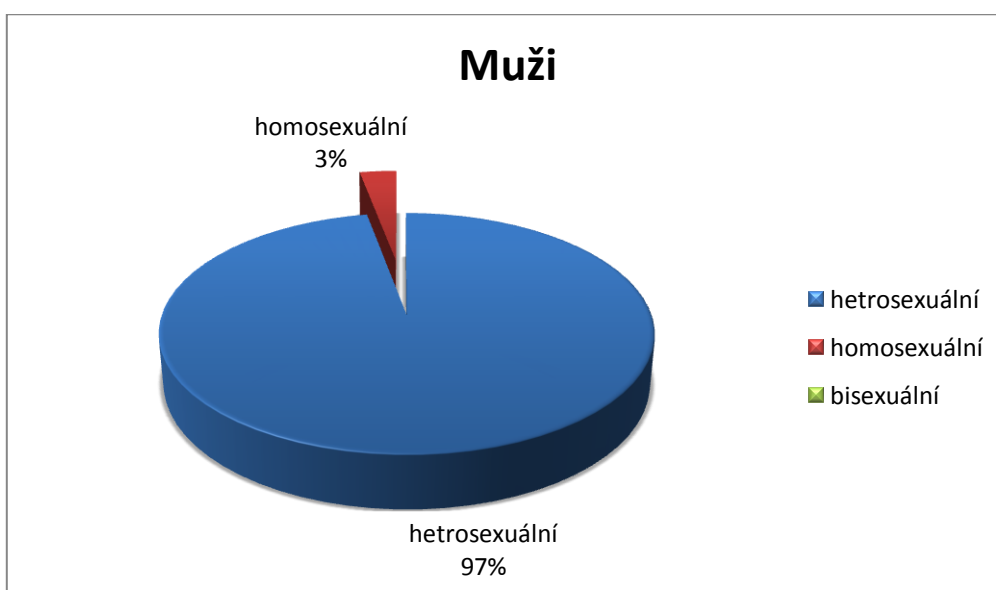
Dalším identifikačním znakem respondentů byla jejich sexuální orientace (Graf 3,4). K heterosexuální orientaci se přihlásilo 74 dívek (tj. 94 % ze vzorku žen) a 33 chlapců (tvoří 97 % ze vzorku mužů). Homosexuální orientaci uvedla 1 žena (1 %) a 1 muž (3 %). Bisexuální orientaci uvedly 4 studentky (5 % žen), jejichž věk byl v rámci 17-18 let. Žádný muž se k bisexuální orientaci nehlásí.

Graf 3: Sexuální orientace žen

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4: Sexuální orientace mužů

Zdroj: Vlastní výzkum

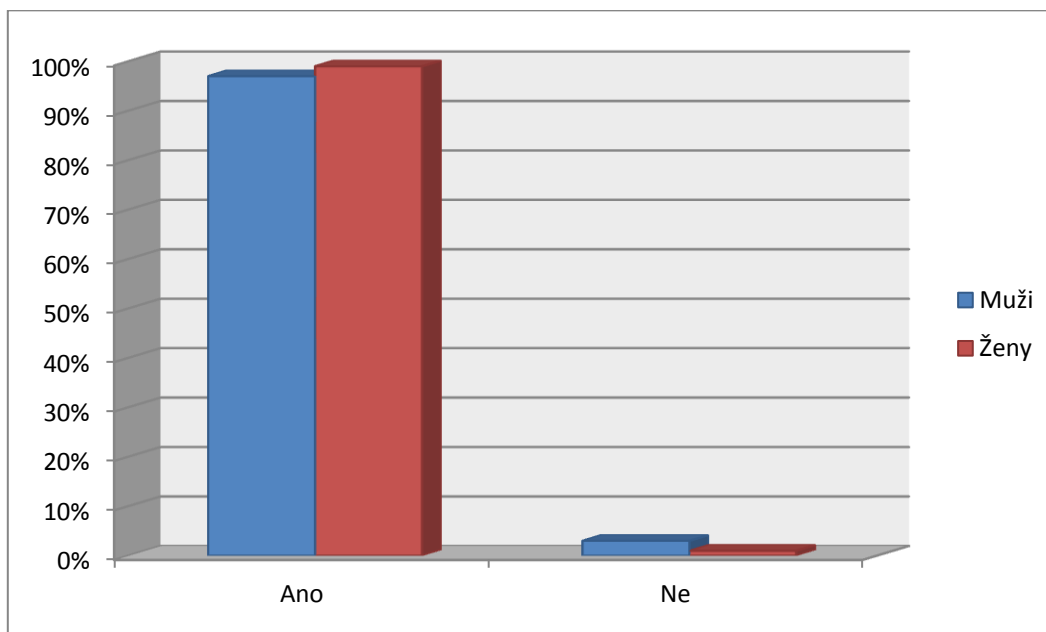
4 Výsledky

V této kapitole jsou zpracovány a vyhodnoceny výsledky dotazníkového šetření. Data jsou vyhodnoceny pomocí tabulek, sloupcových a výsečových grafů. Identifikační údaje dotazníku, jsou uvedeny v metodické části „*Charakteristika souboru*“.

Rozbor 1. části dotazníku

Otázka 1. Znáte pojem partnerské násilí?

Graf 5: Odpovědi na otázku 1.

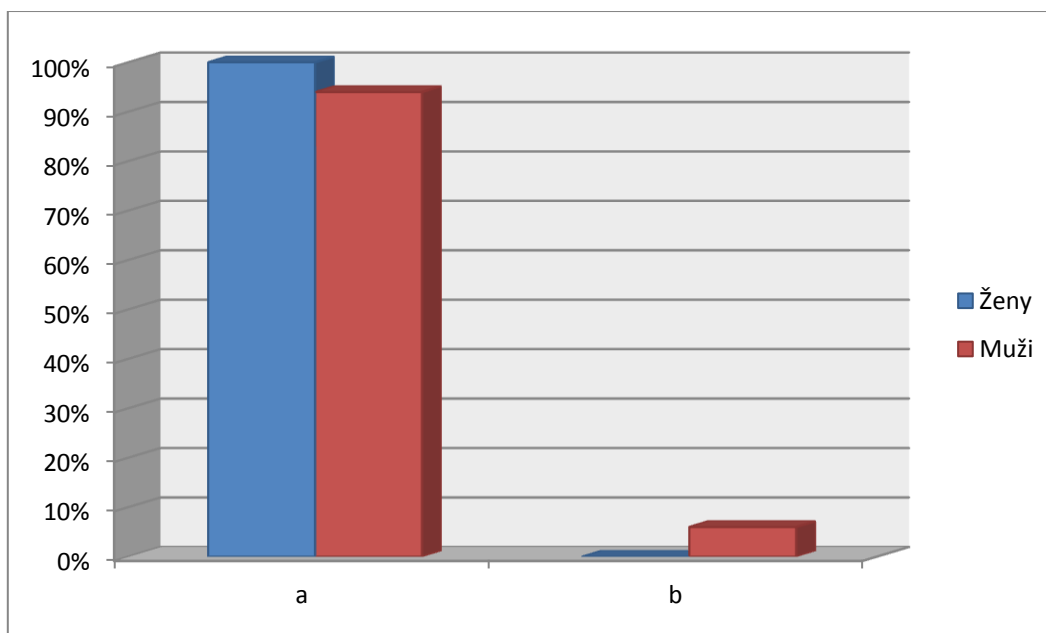
Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 5 je patné, že 78 dotázaných dívek (99 %) a 33 chlapců (97 %), zná pojem partnerské násilí. Neznalost pojmu uvedla 1 dívka (1 %) a 1 chlapec (3 %).

Otázka 2. Co si představujete pod pojmem partnerské násilí?

- a) dlouhodobé, opakující se užití moci jednoho z partnerů, kterým je kontrolováno chování druhého
- b) hádky mezi partnery

Graf 6: Odpovědi na otázku 2.

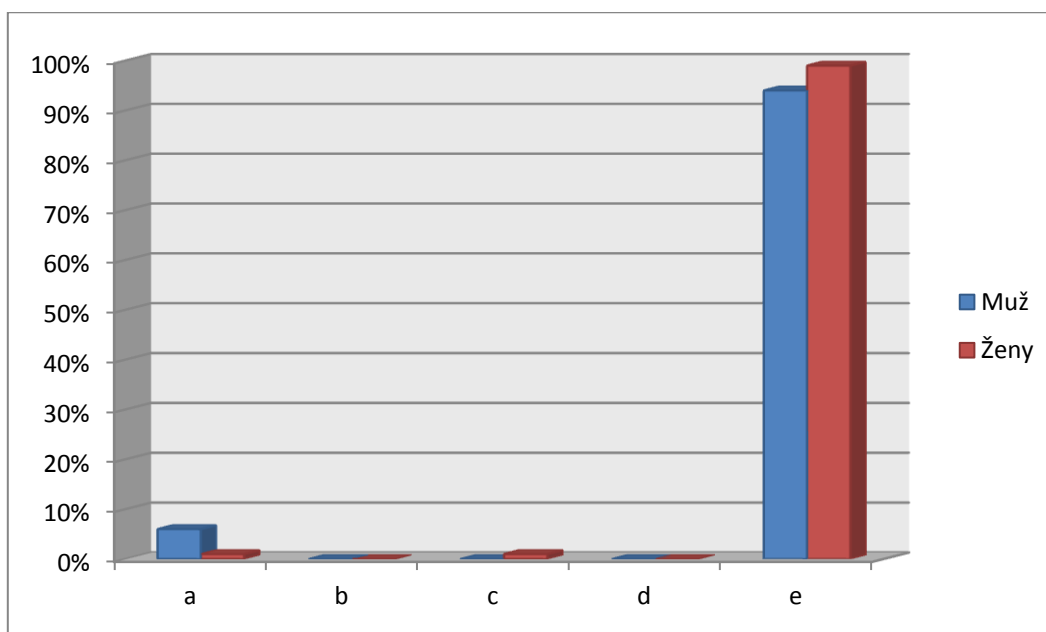
Zdroj: Vlastní výzkum

Všechny respondentky (100%) si pod pojmem partnerské násilí představují „dlouhodobé, opakující se užití moci jednoho z partnerů, kterým je kontrolováno chování druhého“. Tuto možnost také zvolilo 32 mužů (94%), 2 muži uvedli variantu „hádky mezi partnery“.

Otázka 3. Jaký druh chování je považován za partnerské násilí? (možnost více odpovědí)

- a) fyzické násilí
- b) psychické násilí
- c) sexuální násilí
- d) ekonomické násilí
- e) všechny tyto formy násilí se mohou vyskytovat

Graf 7: Odpovědi na otázku 3.

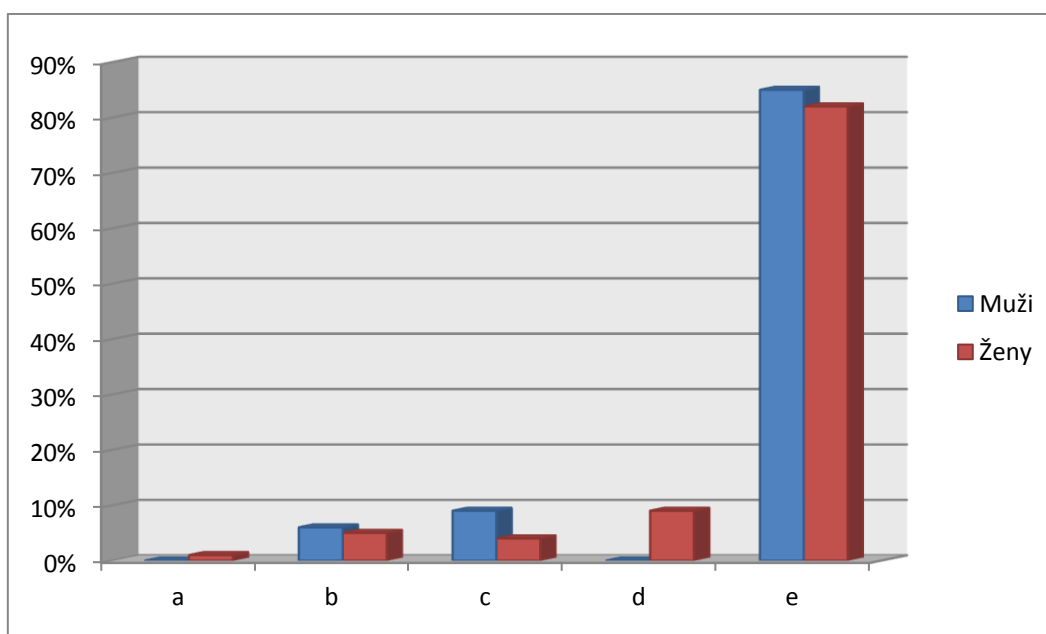
Zdroj: Vlastní výzkum

Největší díl respondentů (99 % žen a 94 % mužů) odpovědělo, že všechny uvedené formy se mohou vyskytovat. „Fyzické násilí“ uvedli 2 muži (6 %), 1 žena (1%) označila kombinaci „fyzického“ a „sexuálního násilí“.

Otázka 4. K rizikovým faktorům pro vznik násilí mezi partnery/manžely patří:
(možnost více odpovědí)

- a) model partnerského soužití původní rodiny
- b) patologie osobnosti pachatele (například porucha osobnosti)
- c) alkohol
- d) narušené interpersonální vztahy pachatele (například chronická žárlivost, neschopnost partnerského soužití)
- e) vše z uvedeného může být rizikovým faktorem

Graf 8: Odpovědi na otázku 4.

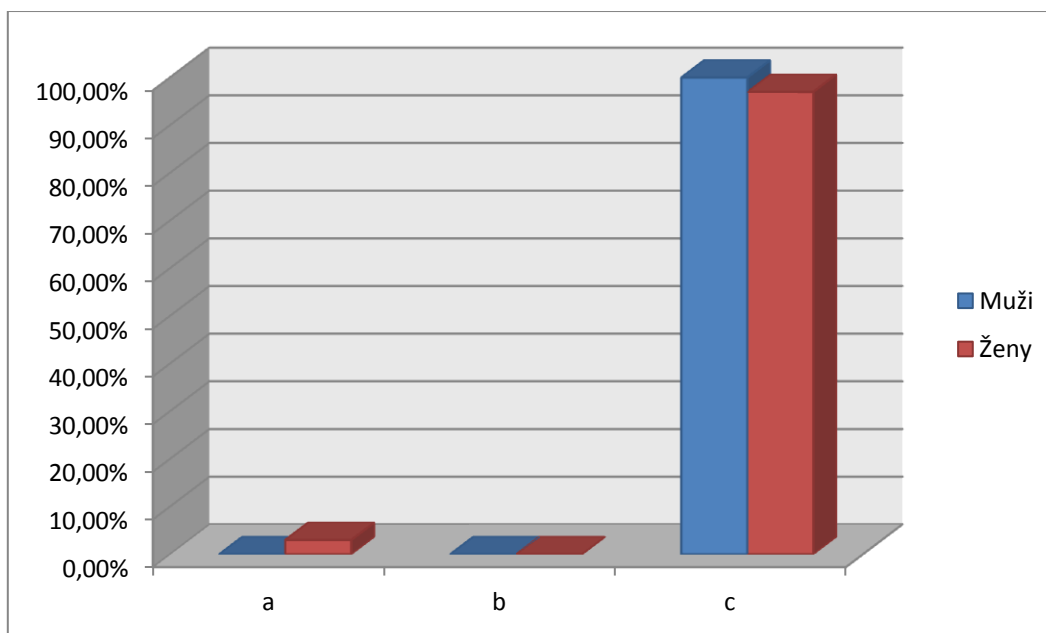
Zdroj: Vlastní výzkum

V grafu 8 je významná většina respondentů (85 % mužů a 82 % žen) přesvědčena, že každý z uvedených faktorů může být pro vznik násilí rizikovým. 1 % respondentů (tj. 1 z celého vzorku) spatřuje riziko pouze v převzatém „modelu partnerského soužití původní rodiny“. Další varianty jsou uváděny v kombinaci: „alkohol“ považuje za rizikový faktor 12 % respondentů, „patologii osobnosti pachatele“ uvedlo stejný počet respondentů a „narušené interpersonální vztahy“ odpovědělo 6 % všech dotázaných.

Otázka 5. Kdo se může stát obětí partnerského násilí?

- a) žena
- b) muž
- c) obě pohlaví

Graf 9: Odpovědi na otázku 5.

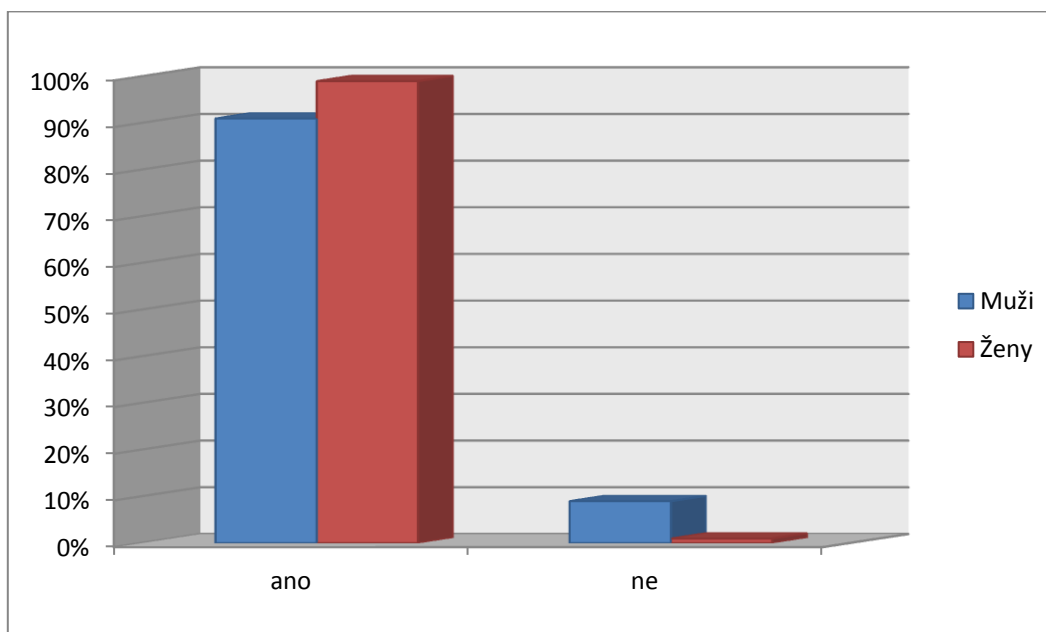

Zdroj: Vlastní výzkum

Plný počet mužů 34 (100 %) a 77 žen (97 %) vidí jako možnou oběť partnerského násilí muže i ženu. 2 ženy (3 %) jsou přesvědčeny, že obětí se může stát pouze „žena“.

Otázka 6. Může se partnerské násilí objevovat mezi partnery v období dospívání?

Graf 10: Odpovědi na otázku 6.

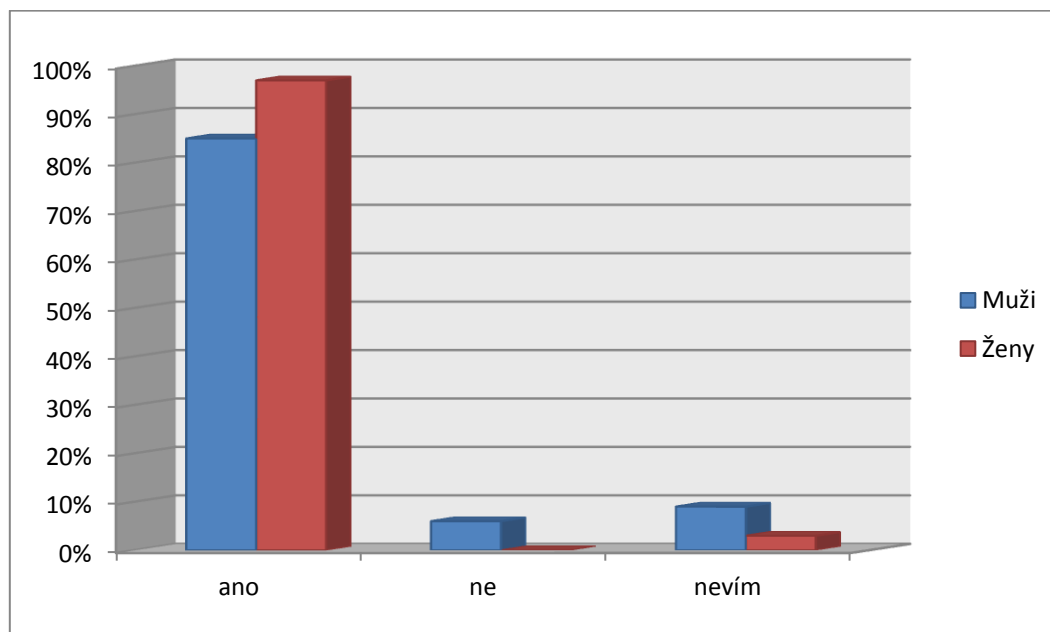

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 10 vyplívá, že 91 % mužů a 99 % žen uvedlo možnost „ano“. Možnost „ne“ odpovědělo 9 % mužů (tj. 3 z vzorku mužů) a 1 % žen (tj. 1).

Otázka 7. Myslíte si, že výchova v rodině je důležitá pro prevenci partnerského násilí?

Graf 11: Odpovědi na otázku 7.

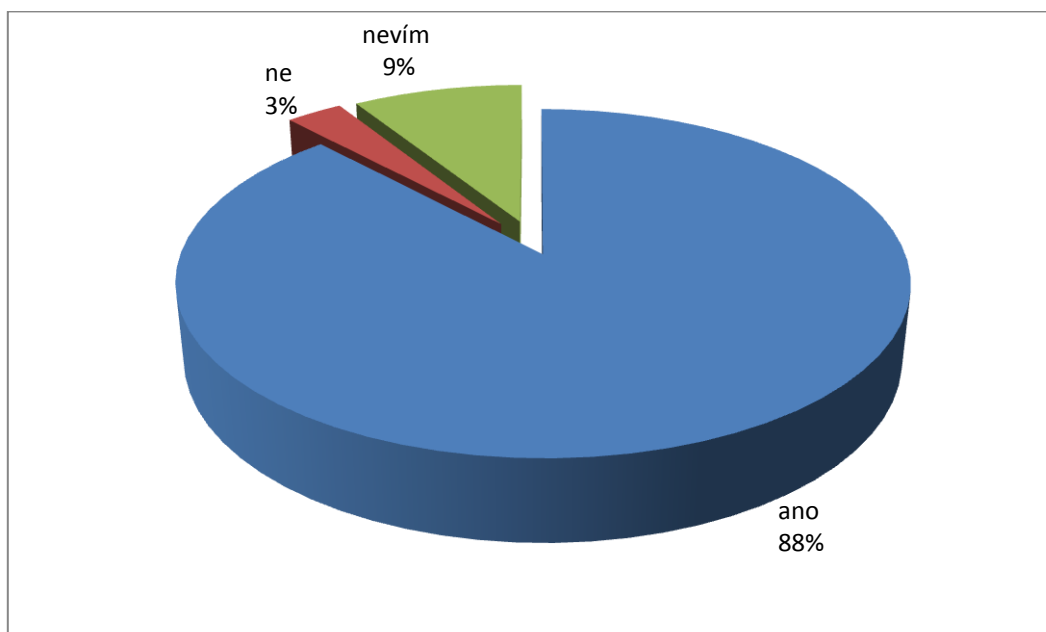

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 11 je zřejmé, že 97 % žen odpovědělo kladně a 3 % žen zvolilo možnost „nevím“. Muži si jsou o něco méně vědomi významnosti výchovy v otázce prevence partnerského násilí, 85 % odpovídalo ano, 6 % mužů nepřikládá výchově důležitý vliv a 9 % si není zcela jisto, a proto zvolilo možnost „nevím“.

Otázka 8. Je z pohledu zákona partnerské násilí trestný čin?

Graf 12: Odpovědi na otázku 8.

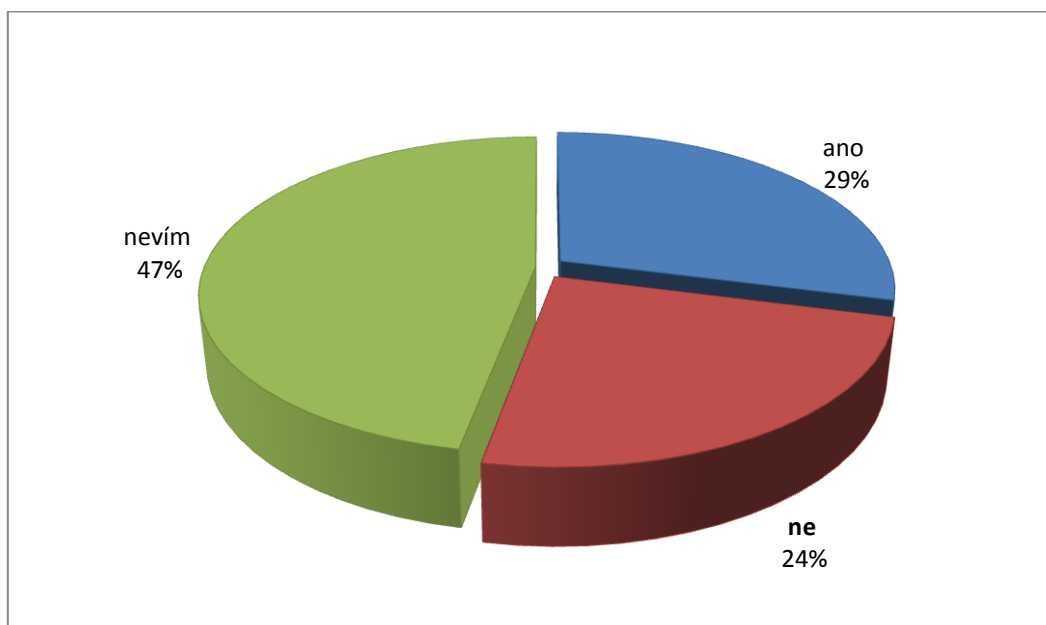

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 12 znázorňuje 99 respondentů (88 % z celkového souboru), kteří uvedli možnost „ano“. Záporně odpověděli 4 respondenti (3 %) a variantu „nevím“ volilo 10 respondentů (9 %).

Otázka 9. Může být osoba mladší 18 let právně potrestána za partnerské násilí?

Graf 13: Odpovědi na otázku 9.

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu 13 je viditelné, že největší procentuální zastoupení respondentů 47 % (tj. 99 respondentů z celého souboru) zvolilo odpověď „nevím“. 29 % respondentů uvedlo, že osoba mladší 18 let může být právně potrestána za partnerské násilí, 24 % probandů odpovědělo záporně.

Otázka 10. Kde se nejvíce setkáváte s informacemi o partnerském násilí? (možnost více odpovědí)

Tabulka 1: Odpovědi na otázku 10.

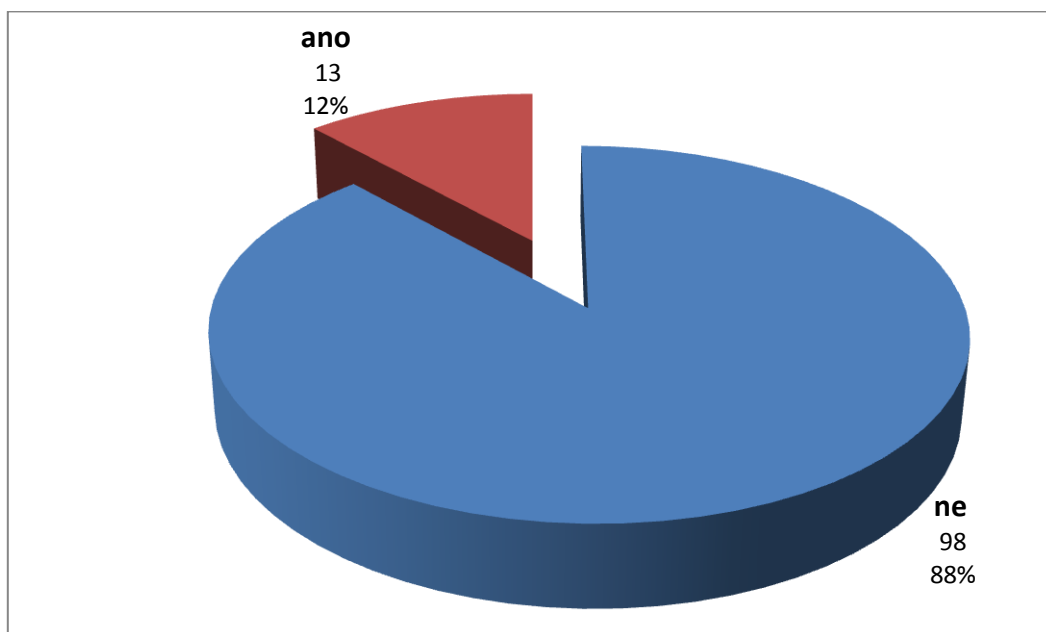
	Muži	Ženy	Celkem
ve škole	24 %	32 %	29 %
v televizi	29 %	77 %	63 %
na internetu	62 %	63 %	63 %
mezi kamarády	3 %	19 %	14 %
v rodině	0 %	8 %	5 %
s informacemi se nesetkávám	3 %	0 %	1 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 1 zobrazuje, jaké je procentuální zastoupení uvedených zdrojů informací o partnerském násilí, které respondenti využívají. Nejvíce dominují, a to šedesáti třemi procenty v obou případech, televize a internet.

Otázka 11. Zažil/a jste osobně násilí ve svém partnerském vztahu?

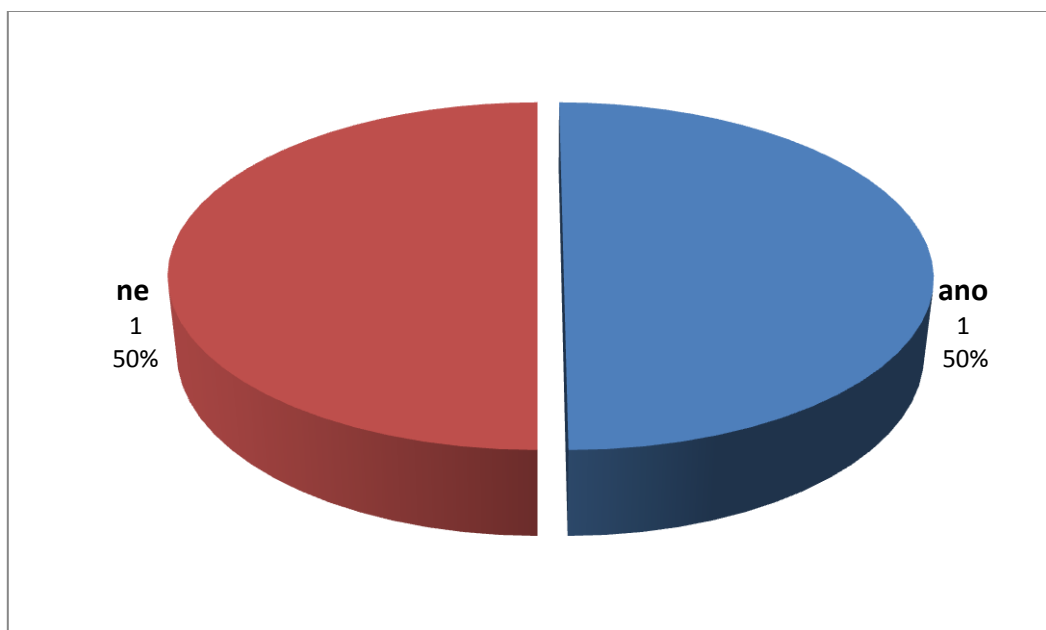
Graf 14: Zkušenosti s násilím u respondentů heterosexuální orientace

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 14 mapuje výskyt partnerského násilí mezi studenty heterosexuální orientace. K prožití násilného vztahu se přiznalo 12 žen (15 %) a 1 muž (3 %), což je z celkového počtu (111) heterosexuálně orientovaných jedinců 12 % (13) respondentů.

Graf 15: Zkušenosti s násilím u respondentů homosexuální orientace

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 15 znázorňuje respondenty homosexuální orientace, kteří osobně zažili násilí ve svém partnerském vztahu. Prožití násilného vztahu z celkového počtu homosexuálně orientovaných respondentů (2 respondenti; 100 %), uvedl 1 respondent mužského pohlaví (tj. 50 % z celkového počtu respondentů homosexuální orientace). Záporně odpověděl 1 respondent ženského pohlaví (tj. 50 % z celkového počtu respondentů homosexuální orientace).

Následující 2 tabulky znázorňují odpovědi respondentů na **otázku 16. Setkal/a jste se s některým z následujících jevů, který jste vnímal/a negativně?**. Tabulky jsou rozděleny dle předchozích odpovědí respondentů na kategorii ANO- respondenti, kteří v otázce 11. uvedli, že partnerské násilí prožili a na kategorii NE- respondenti, jež uvedli, že násilí v osobním vztahu neprožili.

Tabulka 2: Kategorie ANO (respondenti, kteří uvedli, že partnerské násilí zažili)

	Muži (z 2)		Ženy (z 12)
	heterosex.o / homosex.o.		heterosex.o.
zesměšňování, ponižování	1	0	8
fyzické napadení	0	1	8
kontrolování sms, emailů	1	1	10
porušení zásady pro potěšení partnera/ky	1	0	7
sex pod tlakem partnera/ky	0	1	5
omezování v trávení volného času s kamarády	1	1	10
slovní napadání	1	1	8
žádný jev	0	0	0

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 2 zobrazuje počty respondentů, jež odpovídali, kladně na uvedená tvrzení. Jedná se o respondenty, jež uvedli, že zažili násilí. Muži jsou rozděleni podle orientace. Ženy, které uvedly, že zažily násilí, byly pouze heterosexuální orientace.

Tabulka 3: Kategorie NE (respondenti, kteří uvedli, že partnerské násilí nezažili)

	Muži (z 32)	Ženy (z 67)
zesměšňování, ponižování	9	11
fyzické napadení	0	2
kontrolování sms, emailů	4	14
porušení zásady pro potěšení partnera/ky	8	23
sex pod tlakem partnera	5	12
omezování v trávení volného času s kamarády	12	13
slovní napadání	1	5
žádný jev	11	29

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 2 zobrazuje počty respondentů, jež odpovídali, kladně na uvedená tvrzení. Jedná se o respondenty, jež uvedli, že zažili násilí.

Otázka 12. Znáte nějaká centra pomáhající obětem násilí?

Ano odpovědělo 32 % (tj. 36) respondentů, Ne 68 % (tj. 77) respondentů.

Tabulka 4: Respondenti, kteří odpověděli „Ano“ na otázku 12.

Pohlaví (počet respondentů)	Muži (z 2)	Ženy (z 34)	Celkem
Centra pomáhající obětem násilí			
Linka Bezpečí	2	12	14
Bílý kruh	1	8	9
Centrum J. J. Pestalozziho	1	7	8
Poradna pro ženy a dívky	0	6	6
Krizové centrum	0	6	6
Azylový dům pro matky s dětmi, Hamry	0	2	2

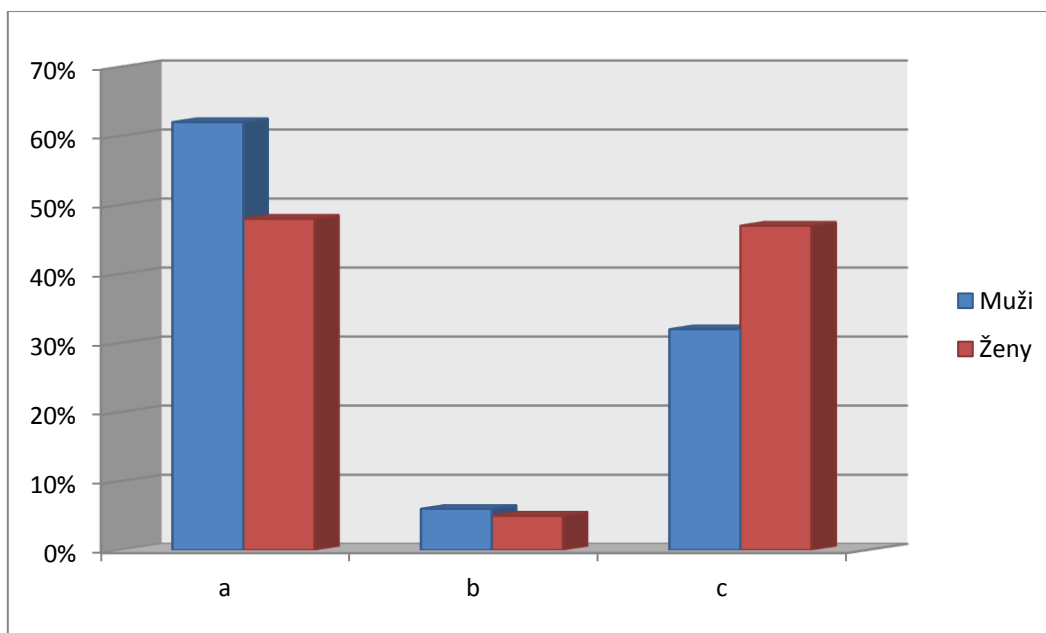
Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka 4 znázorňuje respondenty uváděná centra v absolutních číslech. Nejvíce respondenti znají organizaci „Linku Bezpečí“, kterou uvedlo z 36 respondentů 12.

Otázka 14. Jak se zachováte, když se Vám někdo svěří, že prožívá násilný vztah?

- a) přinutím ji/ho k okamžitému řešení
- b) snažím se zjistit, zda oběť nějakým způsobem partnera/ku nevyprovokovala
- c) odkážu ji/ho na organizaci pomáhající obětem domácího násilí

Graf 16: Odpovědi na otázku 14.

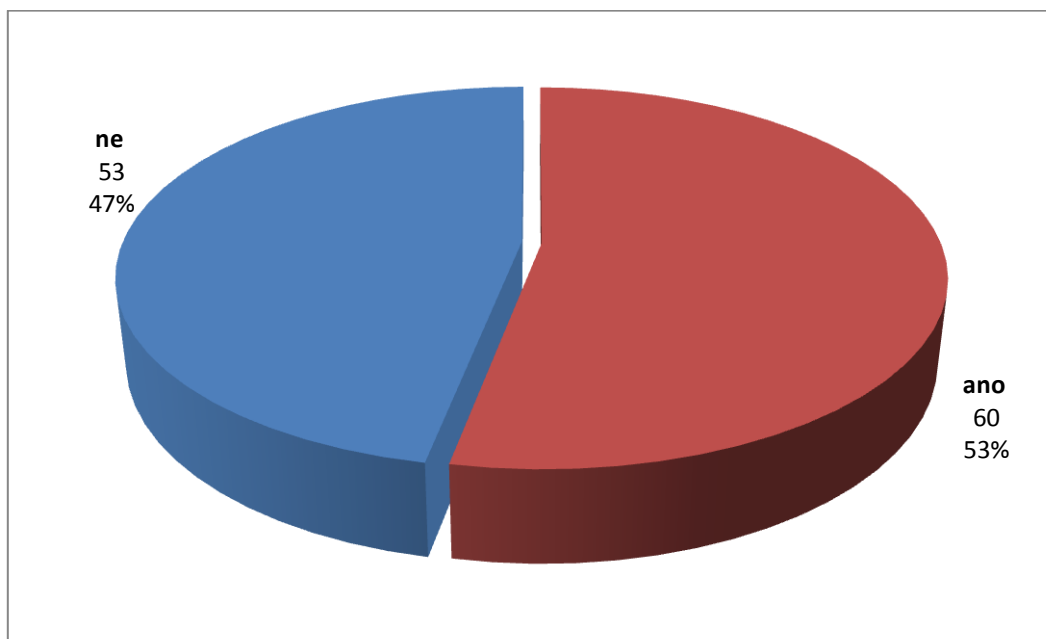

Zdroj: Vlastní výzkum

Více jak polovina respondentů (52 %) by přinutili oběť k okamžitému řešení. O něco méně respondentů (43 %) by odkázali oběť na organizaci pomáhající obětem domácího násilí a 5 % by se snažilo zjistit, zda oběť nějakým způsobem partnera nevyprovokovala.

Otázka 15. Víte o někom ve svém okolí, kdo zažívá násilí v partnerském či manželském vztahu?

Graf 17: Odpovědi na otázku 15.

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 113 respondentů (100%), odpovědělo „ano“ 60 respondentů (tj. 53 %). „Ne“ odpovědělo 53 respondentů (tj. 47 %). Procentuální rozdíl mezi ženami a muži, kteří vědí o někom ve svém okolí, kdo zažívá násilí v partnerském či manželském vztahu není určující.

Rozbor 2. části dotazníku

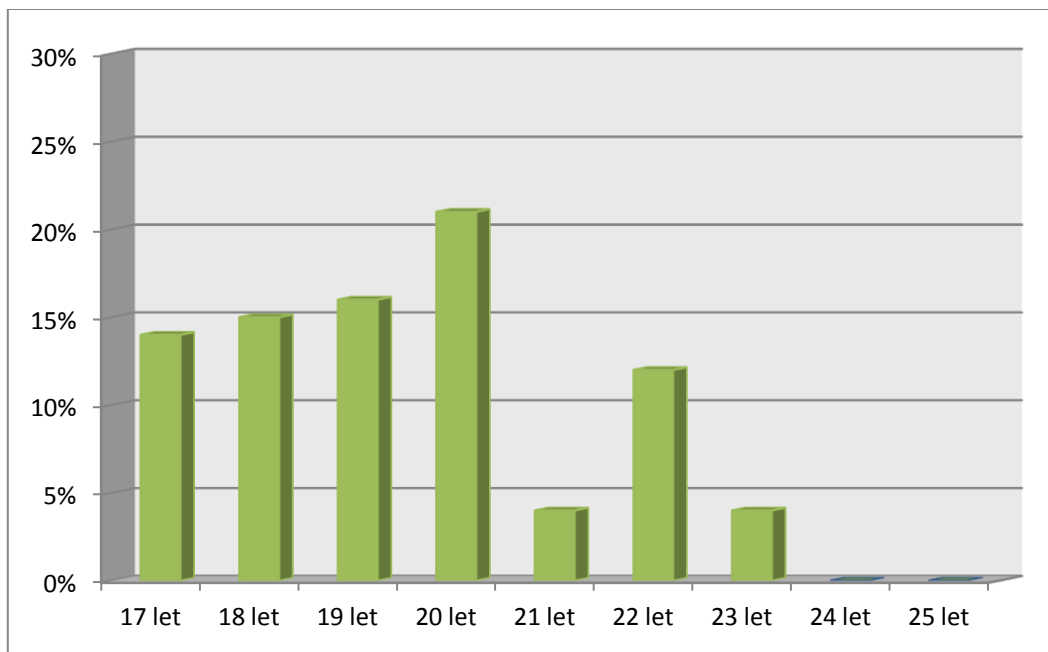
Tabulka 5: Mýty

		ANO		NE	
		Muži	Ženy	Muži	Ženy
1	Většina pachatelů partnerského násilí trpí závažným psychickým onemocněním	38 %	47%	62 %	53 %
2	Násilí mezi partnery je zapříčiněno osobním selháním oběti	12 %	28%	78 %	72 %
3	K násilnému jednání jsou muži vždy ženami vyprovokováni	21 %	0 %	79 %	100%
4	Žena může svého partnera s oddaností a láskou změnit	6 %	15%	94 %	85 %
5	Žena by měla poslouchat a plnit přání svého partnera	21 %	5 %	79 %	95 %
6	Partnerské násilí je soukromou záležitostí, nikdo cizí by do toho neměl zasahovat	6 %	6 %	94 %	94 %
7	Žárlivost je znakem opravdové lásky	14 %	12%	86 %	88 %
8	Žena se má vždy snažit o udržení vztahu i navzdory svému trápení	0 %	1 %	100%	99 %
9	Muž musí být dominantní	15 %	6 %	85 %	94 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Tabulka znázorňuje, jak respondenti odpovídali na uvedená tvrzení. Největší procentuální zastoupení mužů (38 %) i žen (47 %), souhlasilo s tvrzením (mýtem) 1. Nejméně potvrzovaným mýtem, a to 1 % respondentů, byl mýtus 8.

Graf 18: Mýty dle věkového složení respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf znázorňuje procentuální zastoupení mýtů v každé věkové skupině. Nejvíce mýtů (21%), se vyskytovalo u respondentů ve věku 20 let, 16 % mýtů u 19letých, o jedno procento méně u 18letých, 14 % u 17letých a 12 % u 22letých. Nepatrná 4% mýtů uvedli respondenti ve věku 21let a 23 let. Respondenti ve věku 24let a 25 let nesouhlasí s žádným uvedeným tvrzením (mýtem).

5 Diskuze

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na studenty ve věku 17-25 let v Pardubickém kraji, s cílem zmapovat jejich informovanost o problematice partnerského násilí a vliv mýtů, vztahujících se k partnerství a partnerskému násilí, na jejich názory.

Je patrné, že fenomén partnerského násilí není v současné době nic neznámého, což vyplývá z odpovědí na obecnou otázku, zda respondenti znají pojem partnerské násilí. V porovnání se statistickou sondou ROSA z roku 2010 lze říci, že vědomí respondentů o tomto pojmu se nijak významně nezměnilo a pohybuje se stále u hranice 100% (Stop násilí, 2007_c).

Při prověřování respondentů v chápání významu tohoto pojmu, se vyskytli jedinci, kteří za partnerské násilí považují hádky ve vztahu. Schusterová (2010) upozorňuje, že násilí nelze zaměňovat s partnerskou hádkou. Je to cyklicky se opakující situace, ve které partner s větší mocí zneužívá svoje postavení.

Dále byla zjišťována znalost respondentů o druzích chování, které se mohou v násilném vztahu vyskytovat. Za pozornost stojí, že se objevilo 6 % mužů, kteří nepřipouští jiné formy partnerského násilí, než projevy fyzického rázu a 1 % žen, za násilí považuje pouze sexuální nebo fyzické útoky. Lze se domnívat, že představa těchto respondentů o projevech partnerského násilí, koncentrována pouze na oblast fyzických či sexuálních ataků, může být do jisté míry vyvolána médii, "hledající" senzaci v nejtěžších případech násilí. V mysli konzumentu produktu těchto sdělovacích prostředků, tak psychické a ekonomické formy násilí ztrácí na významu. Ztotožňují se tak s názorem Haškovcové (2004), která uvádí, že média podávají často zkreslený obraz reality běžného života, s cílem zmanipulovat diváka.

Vliv sdělovacích prostředků, lze shledat i při analýze odpovědí na otázku, týkající se faktorů, které mohou ve vztahu působit jako rizikové pro vznik násilí. Lovaš (2010), jako nejčastější projevy partnerského násilí uvádí: pozorování domácího násilí v dětství, psychopatologie osobnosti, vysoká úroveň interpersonální závislosti a žárlivosti, zneužívání návykových látek (zejména alkoholu). Z výzkumného šetření však plyne, že několik respondentů (12%) jako jediné rizikové faktory ve vztahu, vidí

alkohol či jedince s poruchou osobnosti. Lze tak vypožorovat i při ověřování vlivu jednotlivých mýtů, na názory respondentů. Bylo prokázáno, že nejvíce jsou studenti ovlivněni mýtem, z něhož vychází, že většina pachatelů partnerského násilí trpí závažným psychickým onemocněním. Jak již bylo zmíněno, tento jev je možné přisoudit sdělovacím prostředkům, které ve snaze zvýšit vlastní sledovanost a potažmo i zisk z prodeje reklamního času, informují převážně o nejdrastičtějších pachatelích partnerského násilí, jako jsou psychopati a osoby pod vlivem alkoholu.

Jako možné vysvětlení se zde také jeví situace, kdy v případě respondentů, kteří neuvedli model soužití původní rodiny či narušené interpersonální vztahy pachatele (žárlivost, nedostatek empatie) jako rizikové faktory pro vznik násilí mezi partnery, se jedná právě o jejich vlastní zkušenost a nechtějí se s daným jevem identifikovat. Podobný názor vyjadřuje i Vágnerová, která uvádí, že postoje laické veřejnosti k partnerskému násilí jsou ovlivněny potřebou vlastní obrany. Podle tohoto pojetí jsou osoby, které se chovají násilně zařazeny do kategorie odlišných, patologických jedinců (Vágnerová, 2004).

Při analýze odpovědí na otázku, kde se respondenti nejvíce setkávají s informacemi o partnerském násilí, se potvrdila předpokládaná spojitost s médii. Respondenti jako nejčastější zdroj uváděli televizi a internet, a to v dominantním počtu oproti jiným. Americká studie, která sledovala vliv mediální scény na rozvoj dospívajícího jedince, prokázala její významný negativní vliv. Studie též poukazuje na významnou provázanost rizikového faktoru expozice násilí v médiích s dalšími rizikovými faktory, jako jsou například projevy násilí v rodině (Boxer et al., 2009).

V souvislosti se zjištěním výše zmíněné studie, je třeba podotknout, že převážná většina respondentů (94%) tohoto výzkumu si je vědoma důležitosti působení rodiny v otázce prevence partnerského násilí. Významnost rodiny prokazuje i Koukolík (2006), který je přesvědčen, že osobnost člověka je sice nejvíce determinována genetickými rysy, ale výchova v raném věku je nejdůležitějším faktorem, ve vztahu k prevenci násilí, který lze ovlivnit.

Mnoho autorů se shoduje v tom, že problematika partnerského násilí není genderově neutrální a ženy se stávají oběťmi partnerského násilí častěji než muži

(Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová 2008). Na základě toho, jsem se domnívala, že u otázky „Kdo se může stát obětí partnerského násilí,“ se budou rozcházet odpovědi mužů a žen. Přesto si všichni muži osloveni v rámci tohoto výzkumu, uvědomují, že i oni se můžou nacházet v pozici oběti partnerského násilí. Tento fakt prokazují i statistiky, z nichž vyplývá, že muži se rovněž stávají oběťmi partnerského násilí, přestože jeho podoba bývá odlišná (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

V rámci výzkumného šetření bylo také zjišťováno, jak by se respondenti zachovali v reálné situaci, kdy se jim někdo svěří, že prožívá násilný vztah. Hronová doporučuje oběť odkázat na organizaci pomáhající obětem, která ji může nejen ochránit v akutní fázi před eskalací násilí od stávajícího partnera, ale hraje důležitou úlohu i při znovunavrácení podloměného sebevědomí oběti (Hronová, 2009). Z odpovědí mého výzkumu však vyplývá, že takto by se zachovala pouze 42 % respondentů. Naproti tomu více jak polovina studentů (52 %) by přinutila oběť k okamžitému řešení. Počet probandů, kteří by se dokonce snažili zjistit, zda oběť pachatele nějakým způsobem nevyprovokovala, odpovídá počtu respondentů, kteří věří mýtu: „K násilnému jednání jsou muži vždy ženami vyprovokováni“. Tyto výsledky odpovídají tvrzení Vágnerové (2004), která uvádí, že zjednodušená představa veřejnosti o standardním řešení spočívá v okamžitém opuštění partnera. Proces rozhodování ukončit násilný vztah je však dlouhodobý, často je rozvinuta závislost na partnerovi a proto je třeba poskytnout oběti terapeutickou pomoc.

Jedním z důležitých výsledků, byly odpovědi na otázku, zda respondenti znají nějaké centrum pomáhající obětem násilí. Jak bylo uvedeno, 42 % respondentů by oběť odkázalo na organizaci pomáhající obětem domácího násilí, ale pouze 32 % respondentů zná nějakou organizaci. Bylo předpokládáno, že většina dívek bude mít povědomí o některých organizacích, přesto více jak polovina odpověděla, že žádná centra nezná. U mužů je procentuální zastoupení těch, kteří odpověděli záporně, ještě mnohem vyšší (88%). Takto vysokou neznalost ze strany mužů do jisté míry chápu jako možný projev toho, že většina existujících organizací je zaměřena především na pomoc ženám (Haškovcová, 2004) a proto muži nepovažují za nutné zabývat se těmito institucemi.

V souvislosti se zjištěním, že nadpoloviční počet respondentů by oběti neposkytlo správnou pomoc a 68 % respondentů nezná žádnou organizaci pomáhající obětem, je alarmující, že přesto více jak polovina (53 %) probandů ví o někom ve svém okolí, kdo prožívá či prožil násilný vztah, jak vyplívá z otázky 15. Tyto zpracovaná data jsou v porovnání s údaji statistické sondy ROSA z roku 2006, jež ukazuje, že 21 % studentů ví o násilí ve svém okolí, razantně vyšší (Stop násilí, 2007_c).

Zajímavé závěry byly shledány v odpovědích na otázky, které se týkaly vlastních zkušeností respondentů s partnerským násilím. Je nutné podotknout, že v této otázce bylo využito identifikačního údaje respondentů, jež ukazoval jejich sexuální orientaci. Násilí mezi homosexuálními páry je chápáno jako částečně odlišné (Marvanová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008), proto bylo záměrem odlišit jevy, které by mohly nějakým způsobem znehodnotit výsledky. Výzkumné šetření ukázalo, že skutečně partnerské násilí z pohledu jednoho ze dvou homosexuálních respondentů, je ve srovnání s respondenty heterosexuální orientace, odlišné a vyskytuje se podstatně častěji. U muže heterosexuální orientace, který uvedl, že zažil partnerské násilí, se ukázalo, že se jednalo především o psychické formy násilí. To odpovídá studiím, jež ukazují, že násilí ze strany žen je založené především na psychickém týrání partnera (Haškovcová, 2004). Oproti tomu u muže homosexuální orientace, který se stal obětí násilí ze strany partnera, se jednalo o formy založené na fyzické síle, zákazech a kontrolování bez emočního násilí, kterým je ponižování a zesměšňování.

Při určování zkušeností heterosexuálně orientovaných respondentů s násilím v osobním partnerském vztahu bylo, v souladu s již publikovanými výsledky, stanoveno, že partnerské násilí se vyskytuje i v tomto věku. Občanské sdružení ROSA provedlo v roce 2006 mapující studii, která zjistila, že z dotázaného vzorku 200 studentů ve věku 17-22 let, 7 % dívek zažilo násilí ve svém vztahu (Stop násilí, 2007_a). V souvislosti s těmito údaji a jejich porovnáním s údaji tohoto výzkumného šetření, z kterého plyne, že partnerské násilí zažilo 12 % dotazovaných studentů, lze debatovat o zvýšeném nárůstu násilí mezi mladými páry. Avšak vzhledem k rozdílným měřítkům výběrového souboru, by se jednalo o pouhé polemizování.

Při analýze odpovědí na kontrolní otázku zahrnující popis jednotlivých projevů, které mohou signalizovat riziko násilí, se ukázalo, že mnozí respondenti, některé rizikové jevy, nevnímají jako možný projev násilí. Tito respondenti v předchozí probírané otázce, zda zažili ve vztahu násilí, odpovídali záporně, zároveň však v otázce, kde respondenti odpovídali, zda se setkali s některým, v dotazníku uvedeným, jevem, který vnímali negativně, uváděli i jejich kombinace. Nabízí se otázka, kde je příčina. Vaníčková (2004) tento jev přisuzuje zejména vlivu mýtů a předsudků, kterým značně podléhají mladé milenecké dvojice a jež snižují jejich vnímání možných projevů násilí. Ve zde prezentovaném výzkumu však nebyl prokázán dominantní vliv mýtů o partnerství a partnerském násilí na respondenty, proto je třeba dalšího vysvětlení.

Při zpracování dat byl u skupin studentů, kteří zažili a nezažili násilí, zjištěn významný rozdíl ve výskytu dvou faktorů. Fyzické a slovní napadení se v porovnání s ostatními faktory vyskytovalo podstatně častěji u skupiny respondentů, kteří násilí zažili, než u respondentů, kteří osobní zkušenost s partnerským násilím neuvedli. Lze tedy usuzovat, že v souladu s předpokládanou negativní úlohou sdělovacích prostředků ve formování zkreslených představ o partnerském násilí, některé jevy ve vztahu jsou společností razantně odmítány a chápány jako projevy násilí, zatímco jiné vykazují tolerantní postoje, které nepřímou podporují jejich latenci.

V souvislosti s potencionálními projevy násilí byl zcela pozoruhodný jev spatřen u odpovědí mužů. Z výzkumu vychází, že 15 % mužů heterosexuální orientace, přistoupilo na sex pod tlakem partnerky. Přestože tyto výsledky mohou vzbuzovat jistá zpochybnění, v porovnání s americkým výzkumem je patrné, že získané údaje jsou realitním odrazem sexuální agrese ze strany žen. Ve výzkumu Krahé a jejích spolupracovníků, se podle výpovědí mužů, výskyt nežádoucího uskutečněného sexuálního styku pohyboval okolo 23 %. Naproti tomu ve výzkumu zahrnující ženy, uvedlo 10 % z nich, že skutečně využily agresivní strategie na donucení partnera k sexuálnímu styku (Lovaš, 2010). Lze se domnívat, že tento fenomén souvisí s aktuální společenskou dobou, kdy jsou stírány kulturní podmínky mezi ženou a mužem. Jsou nastavovány nové, jež neodpovídají přirozeným archetypům muže a ženy a jsou postavené na stále se zvyšující emancipaci ženského pohlaví a feministickém hnutí.

Přesto je dle mého názoru tato oblast natolik intimní, že vyžaduje speciální podrobnou analýzu.

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jak jsou respondenti informovaní o problematice partnerského násilí. Z výsledků je patrné, že respondenti mají základní povědomí o tomto fenoménu. V souvislosti s tímto cílem byla stanovená hypotéza 2, která předpokládala, že dívky vykazují vyšší znalost o problematice partnerského násilí než muži. Na základě parametrické statistiky, metodou ANOVA, byl určen rozdíl mezi znalostí dívek a znalostí chlapců. Dosažená hladina významnosti, která byla vyšší jak 0,5, prokázala, že rozdíl není statisticky významný. Stanovená hypotéza 1, tak nemohla být potvrzena.

Účelem dotazníkového šetření bylo též zjistit, zda rodinné a společenské mýty, vztahující se k oblasti partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory respondentů. K tomuto cíli se vztahovala hypotéza 2, která zněla: „Jednotlivé rodinné mýty a společenské předsudky, týkající se partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory nadpolovičního počtu respondentů“. Přestože některé mýty byly respondenty uváděny ve větší prevalenci oproti jiným, procentuální zastoupení respondentů, kteří nejsou ovlivněni mýty, bylo u jednotlivých mýtů podstatně vyšší. U žádného mýtu nebyla překročena hranice ovlivnění u více jak 50 % respondentů, proto hypotéza 1 byla verifikována.

6 Závěr

Pro Českou republiku je charakteristické, že právní řád řadu let uznává rovnost mužů a žen, avšak v reálném životě v mnoha společenských oblastech nedochází k naplnění principu rovnosti. Oblast domácího násilí je jednou z nich. Násilí v mladých mileneckých dvojicích je vnímáno jako možné riziko rozvoje domácího násilí. Uvědomuji si, že je podstatné, aby mladí lidé, kteří nemají zkušenost s násilným partnerským chováním, věděli o tomto patologickém jevu, dokázali ho rozpoznat a byli schopni vyhledat pomoc sobě i jiným.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaký je současný stav informovanosti studentů v období adolescence a rané dospělosti (17-25 let) o partnerském násilí. Z výzkumného šetření vyplynulo, že dotazovaní studenti se dobře orientují v základních otázkách, vztahující se k partnerskému násilí. Dominantní počet respondentů zná tento pojem i jeho význam. Většina z nich si je vědoma, že násilí ve vztahu může mít různé podoby a oběti, nehledě na věk či pohlaví. Chápu význam výchovy v rodině jako prevence partnerského násilí a uvědomuji si, co může být rizikovým faktorem pro počátek násilí v partnerském vztahu. Oproti tomu v otázkách týkající se reálných situací, byla u respondentů spatřena velká neznalost. Převážná většina dotázaných studentů nezná žádnou organizaci pomáhající obětem násilí a více jak polovina respondentů neví, jak by se měla správně zachovat při kontaktu s obětí partnerského násilí. Tato zjištění jsou v souvislosti s tím, že více jako polovina dotázaných studentů zná někoho ve svém okolí, kdo zažívá či zažil partnerské násilí, velmi zarážející.

V souvislosti s tímto cílem stanovená hypotéza 1: „Dívky vykazují vyšší znalost o problematice partnerského násilí než chlapci“, nebyla potvrzena. Tyto výsledky shledávám jako velmi pozitivní, je důležité, aby i muži, kteří se stávají nejčastějšími pachateli partnerského násilí, věnovali této problematice dostatek pozornosti.

Dalším cílem bylo stanovení zjištění, zda rodinné a společenské mýty, vztahující se k oblasti partnerství a partnerského násilí, ovlivňují názory respondentů. Jednotlivá tvrzení, založená na mýtech a předsudcích byla sestavena na základě mýtů uvedených

v teoretické části práce. Mýty, které deformují pohledy jedinců na partnerství a bagatelizují závažnost partnerského násilí, chápu jako varovnou známku pro rozvoj násilné komunikace. Z výsledků dotazníkového šetření vychází, že určité mýty se vyskytují ve vyšší prevalenci oproti jiným, ale přesto u 8 z 9 mýtů značně převažovali respondenti, kteří těmto mýtům nepodléhají. K tomuto cíli se vztahovala hypotéza 2, která na počátku práce zněla: „Rodinné mýty a společenské předsudky mají vliv na názory respondentů, týkající se násilí v mladých mileneckých dvojicích.“ V průběhu práce bylo třeba hypotézu předefinovat tak, aby byla významná pro statistické zpracování a zároveň bylo upřesněno, o jaké mýty se jedná. Finální hypotéza 2 předpokládala, že jednotlivé rodinné mýty a společenské předsudky týkající se partnerství a partnerského násilí ovlivňují názory nadpolovičního počtu respondentů. Na základě toho, že u žádného mýtu nebyla překročena 50 % hodnota ovlivnění, hypotéza nebyla potvrzena.

Zásadní zjištění přinesla analýza odpovědí, týkající se zkušeností respondentů s partnerským násilím. 12 % studentů ve věku 17-25 let uvedlo, že již zažilo násilí v osobním vztahu. Ukázalo se, že zároveň studenti, kteří uvedli, že násilí nezažili, se přitom setkali s rizikovými jevy, které mohou signalizovat projev násilného chování partnera/ky. Zatímco fyzické a slovní napadení, respondenti vnímají již jako projev násilného jednání, formy zahrnující kontrolu, zákazy a ponižování, nejsou považovány za možné projevy násilí. Domnívám se, že tento jev je dán nastavením společností, která se vyznačuje tolerantním postojem vůči určitému rizikovému chování. Média tento postoj značně podporují, což je pozorovatelné i v mém výzkumu. Nadpoloviční počet respondentů dokazuje, že zdrojem jejich informací o partnerském násilí je právě televize a internet. Přestože tyto sdělovací prostředky poskytují jedinci základní povědomí o tomto jevu, v otázkách, týkající se reálných situací a vlastního vnímání násilí, se ukazuje, že jsou tyto zdroje nedůvěryhodné a podávají zkreslující informace neuplatnitelné v běžném životě. Ovšem určení zda se u daných respondentů jednalo skutečně o projev násilného jednání partnera, které tak nevnímali, vyžaduje pozornost, která by přesáhla rámec bakalářské práce.

Podle mého názoru by bylo vhodné více zahrnout do této oblasti rodiče. Je podstatné, aby si rodiče byli vědomi toho, že i jejich děti v období adolescence a rané dospělosti se mohou stát oběťmi či pachateli partnerského násilí. Je třeba rozvíjet komunikaci s dětmi o partnerském násilí a nepodceňovat začínající vztahy svých dětí.

Důležitou roli dle mého mínění sehrává i škola. Pouze necelých 30 % studentů uvedlo školu, jako místo, kde se setkávají s informacemi o problematice partnerského násilí. Domnívám se, že je nejen důležité zařadit tuto tematiku do vzdělávacích programů, ale rozvést spolupráci s organizacemi pomáhající obětem násilí, které vytvářejí preventivní programy pro studenty středních škol a realizují školení učitelů.

Předpokládané využití této práce je především pro zvýšení informovanosti pedagogů, speciálních pedagogů, vychovatelů a dalších odborníků pracujících s dospívajícími jedinci, o násilí mezi mladými páry.

7 Seznam použitých zdrojů

1. BOHÁČOVÁ, M. et al. Sladění rodiny a práce. *Psychologie dnes*, 2011, roč. 17, č. 10, s. 4. ISSN: 1212-9607.
2. BOXER, P. et al. The role of Violent Media Preference in Cumulative Developmental Risk of Violence and General Aggression. *Journal of Youth Adolescence*, 2009, vol. 38, no. 3, p. 417-428, ISSN: 0047-2891.
3. BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 3. upravené vyd. Praha: Fortuna, 2008. 144 s. ISBN: 978-80-7373-028-4.
4. CENTRUM PRO SOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ STRATEGIE, UK FSV. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. 1. vyd. Praha: Gutenberg, 2002. 683 s. ISBN: 80-86349-06-3.
5. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Česká republika od roku 1989 v číslech* [online]. c2012 [cit. 2012-01-7]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/cz/cr_1989_ts/0101.pdf>.
6. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 4. rozšířené vyd. Praha: Portál, 2004. 272 s. ISBN: 80-7178-931-3.
7. DUDOVÁ, R., VOHLÍDALOVÁ, M. Rodina a rodičovství v individualizované společnosti. *Gender, rovné příležitosti, výzkum: rodičovství* [online]. 2005, roč. 6, č. 1 [cit. 2011-12-17]. Dostupné z: <<http://www.genderonline.cz/cs/issue/3-rocnik-6-cislo-1-2005/2>>. ISSN: 1213-0028.
8. FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 136 s. ISBN: 978-80-247-2480-5.

9. FIALOVÁ, L. et al. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. ISBN:80-85850-87-7.
10. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivnění závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN: 978-80-247-2781-3.
11. FROMM, E. *Anatomie lidské destruktivity: Můžeme ovlivnit její podstatu a následky?* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. 521 s. ISBN: 80-7106-232-4.
12. GRAHAME, H. *Moderní psychologie: Hlavní oblasti současného studia lidské psychiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 284 s. ISBN: 80-7178-641-1.
13. HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2004. 83 s. ISBN: 80-7013-397-X.
14. HIRIGOYEN, MARIE-F. *Psychické násilí v rodině a zaměstnání*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. 230 s. ISBN: 80-200-0994-9.
15. HRONOVÁ, M. *Násilí ve vztazích teenagerů: Manuál pro učitele SŠ*. Praha: ROSA, 2009, 76 s.
16. KELLER, J. *Tři sociální světy: Sociální struktura postindustriální společnosti*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011. 211 s. ISBN: 978-80-7419-044-5.
17. KLUFOVÁ, R. *Základy demografie*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích-Ekonomická fakulta, 2008. 140 s. ISBN: 978-80-7394-125-3.

18. KOZLOVÁ, L., TOMANOVÁ, N. Dobrovolné mateřství bez partnera. *Gender, rovné příležitosti, výzkum: rodičovství* [online]. 2005, roč. 6, č. 1 [cit. 2011-12-17]. Dostupné z: < <http://www.genderonline.cz/cs/issue/3-rocnik-6-cislo-1-2005/10>>. ISSN: 1213-0028.
19. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie: 2., aktualizované vydání*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN: 978-80-247-1284-0.
20. LOVAŠ, L. *Agresia a násilie: Psychológia ľudskej agresie a jej podoby v domácom prostredí, v škole, v práci, vo väzniciach a v športe*. Bratislava: Ikar, 2010. 197 s. ISBN: 978-80-551-1752-2.
21. MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 144 s. ISBN: 80-7178-747-7.
22. MARVANOVÁ-VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. 160 s. ISBN: 978-80-86131-76-4.
23. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. 323 s. ISBN: 978-80-86429-87-8.
24. NOVÁK, D., DRINOCKÁ, H. *Partnerské a rodinné poradenství: Práce s klienty*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 200 s. ISBN: 80-247-1526-0.
25. PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci*. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. 226 s. ISBN: 80-7254-593-0.
26. ROUBAL, O. Chceme si užívat. *Psychologie dnes*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 29-31. ISSN: 1212-9607.

27. ROZSYPALOVÁ, J. Nepodceňujme násilí v médiích. *Psychologie dnes*, 2011, roč. 17, č. 4, s. 5 ISSN: 1212-9607.
28. ŘÍČAN, P., KREJČÍŘOVÁ, D. a kol. *Dětská klinická psychologie*. 4. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 604 s. ISBN: 80-247-10-49-8.
29. SEDLÁČKOVÁ, A. Máš radši maminku...nebo maminku? *Psychologie dnes*, 2011, roč. 17, č. 5, s. 12-15. ISSN: 1212-9607.
30. SCHUSTEROVÁ, I. et al. *Násilie, jeho variabilita, obete a možnosti riešenia*. Trnava: Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave, 2010. 132 s. ISBN: 978-80-8082-411-2.
31. STOP NÁSILÍ. Domácí násilí: statistiky, zprávy, studie [online]. c2007_a [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <<http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-statistiky-zpravy-studie.html>>.
32. STOP NÁSILÍ. Proč to dovolíme [online]. c2007_b [cit. 2011-12-5]. Dostupné z: <<http://www.stopnasili.cz/teenageri/proc-to-dovoline.html>>.
33. STOP NÁSILÍ. Sociologická sonda o. s. ROSA [online]. c2007_c [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: <<http://www.stopnasili.cz/fileadmin/upload/dokumenty/publikace-statisticka-sonda-to-si-dovolit-nesmis.pdf>>.
34. ŠPATÉNKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2004. 200 s. ISBN: 80-247-0586-9.
35. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN: 80-7178-802-3.

36. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. 461 s. ISBN: 978-80-246-1318-5.
37. VANÍČKOVÁ, E. Násilí mezi milenci. *Psychologie dnes*, 2004, roč. 10, č. 4, s. 22-23. ISSN: 1211-5886.
38. VESELÝ, M. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2011. 127 s. ISBN: 978-80-7394-272-4.
39. WINTERHOFF, M. *Proč se z našich dětí stávají tyrani aneb Ztracené dětství*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2011. 328 s. ISBN: 978-80-249-1564-7.

8 Klíčová slova

Adolescence

Agrese

Mýty

Partnerské násilí

Raná dospělost

9 Přílohy

Příloha 1: Dotazník respondentům

Příloha 1: **DOTAZNÍK**

Vážený respondente,

jmenuji se Markéta Dostálová a jsem studentka třetího ročníku oboru Speciální pedagogika-vychovatelství na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity. Tímto Vás žádám o vyplnění anonymního dotazníku, jehož údaje budou využity pouze pro potřebu mé bakalářské práce. Dotazník obsahuje 26 otázek, odpovědi na ně prosím zakroužkujte.

Věk: _____

Pohlaví: žena / muž

Sexuální orientace: heterosexuální / homosexuální / bisexuální

1. Znáte pojem partnerské násilí?

- a) ANO
- b) NE

2. Co si představujete pod pojmem partnerské násilí?

- a) dlouhodobé, opakující se užití moci jednoho z partnerů, kterým je kontrolováno chování druhého
- b) hádky mezi partnery

3. Jaký druh chování je považován za násilí ve vztahu? (možnost více odpovědí)

- a) fyzické násilí
- b) psychické násilí
- c) sexuální násilí
- d) ekonomické násilí
- e) všechny tyto druhy násilí se mohou vyskytovat

4. K rizikovým faktorům pro vznik násilí mezi partnery/manžely patří: (možnost více odpovědí)
- a) model partnerského soužití původní rodiny
 - b) patologie osobnosti pachatele (například porucha osobnosti)
 - c) alkohol
 - d) narušené interpersonální vztahy pachatele (například chorobná žárlivost, neschopnost partnerského soužití)
 - e) vše z uvedeného může být rizikovým faktorem
5. Kdo se může stát obětí partnerského násilí?
- a) žena
 - b) muž
 - c) obě pohlaví
6. Může se partnerské násilí objevovat mezi partnery v období dospívání?
- a) ANO
 - b) NE
7. Myslíte si, že výchova v rodině je důležitá pro prevenci partnerského násilí?
- a) ANO
 - b) NE
 - c) NEVÍM
8. Je z pohledu zákona partnerské násilí trestný čin?
- a) ANO
 - b) NE
 - c) NEVÍM

9. Může být osoba mladší 18 let právně potrestána za partnerské násilí?

- a) ANO
- b) NE
- c) NEVÍM

10. Kde se nejvíce setkáváte s informacemi o partnerském násilí? (možnost více odpovědí)

- a) ve škole
- b) v televizi
- c) na internetu
- d) mezi kamarády
- e) v rodině
- f) s informacemi se nesetkávám

11. Zažil/a jste osobně násilí ve svém partnerském vztahu?

- a) ANO
- b) NE

12. Znáte nějaká centra pomáhající obětem násilí?

- a) ANO
- b) NE

Pokud odpovíte ANO, pokračujte na otázce 13, v případě odpovědi NE, pokračujte na otázce 14.

13. Uveďte názvy těchto center:

14. Jak se zachováte, když se Vám někdo svěří, že prožívá násilný vztah?

- a) přinutím ji/ho, k okamžitému řešení
- b) snažím se zjistit, zda oběť nějakým způsobem partnera nevyprovokovala
- c) odkážu ji/ho na organizaci pomáhající obětem domácího násilí

15. Víte o někom ve svém okolí, kdo zažívá/zažil násilí v partnerském či manželském vztahu?

- a) ANO
- b) NE

16. Setkal/a jste se ve vztahu s některým z následujících jevů, který jste vnímal/a negativně?

partner/ka mě zesměšňoval/a, ponižoval/a	ANO	NE
partner/ka mě fyzicky napadl/a	ANO	NE
partner/ka mi kontroloval/a sms, emaily	ANO	NE
pro potěšení partnera/partnerky jsem porušil/a svoji zásadu	ANO	NE
přistoupil/a jsem na sex pod tlakem partnera/partnerky	ANO	NE
partner/ka mě omezoval/a v trávení volného času s kamarády	ANO	NE
partner/ka mě slovně napadal/a	ANO	NE

17. Většina pachatelů partnerského násilí trpí závažným psychickým onemocněním

- a) ANO
- b) NE

18. Kdyby byla situace vážná, oběť by se účinně bránila, požádala by o pomoc, nebo by z násilného vztahu odešla

- a) ANO
- b) NE

19. Násilí mezi partnery (manžely) je zapříčiněno osobním selháním oběti

- a) ANO
- b) NE

20. K násilnému jednání jsou muži vždy ženami vyprovokováni

- a) ANO
- b) NE

21. Žena může svého partnera s oddaností a láskou změnit

- a) ANO
- b) NE

22. Dívka/žena by měla poslouchat a plnit přání partnera

- a) ANO
- b) NE

23. Partnerské násilí je soukromou záležitostí, nikdo cizí by do toho neměl zasahovat

- a) ANO
- b) NE

24. Žárlivost je znakem opravdové lásky

- a) ANO
- b) NE

25. Žena se má snažit o udržení vztahu i navzdory svému trápení

- a) ANO
- b) NE

26. Muž musí být dominantní

- a) ANO
- b) NE